

Driemaandelijks tijdschrift
dertiende jaargang nummer 2
juni 1990

Orgelkunst

ORGELKUNST

XIIIde jaargang, nummer 2 — juni 1990

Driemaandelijks tijdschrift uitgegeven door de
v.z.w. Vlaamse Vereniging ter Bevordering van de Orgelkunst.
ISSN 0776-9350

Hoofdredakteur

Kamiel D'Hooghe

Redaktieraad

Luk Bastiaens, Antoon Fauconnier, Bernard Huys, Dr. Ewald Kooiman (Ned.), Ghislain Potvlieghe, Patrick Roose, Dr. Harald Vogel (B.R.D.).

Medewerkers

Jef Braeckmans, Daniel Liévois, Jos Meersmans, Paul Raspé, Edmond Saveniers, Raymond Schroyens, Francis Van Bree, Koos van de Linde, Jan Van Landegem, Gabriël Willems.

Secretariaat

Agnès Dumon, Beiaardlaan 1, B-1850 Grimbergen

Abonnement

België : 400 F.
Nederland : 28,— Gld.
Andere landen : 500 BF.
Steunabonnement : 1.000 fr.

— Postrekening nr. 000-1587551-49
van V.V.B. Orgelkunst, Grimbergen

— Voor Nederland :
postgiro 105.81.80 van de Spaarbank Limburg, Maastricht
voor rekening nr. 85.89.45.010 van Orgelkunst Grimbergen

Voor de inhoud van de ondertekende artikels zijn alleen de auteurs verantwoordelijk.

Nadruk van artikelen uit dit nummer zonder toelating van de redaktie is verboden.

Inhoud

	blz.
J.Ph. Forrest en C.L. Demazière	51
	<i>Gh. Potvlieghe & P. Roose</i>
Max Reger :	61
Fantasie und Fuge op. 135 b.	<i>F. Geysen</i>
Werklijst van Pieter van Peteghem	75
	<i>P. Roose</i>
Bouwstenen	82
Orgels van Vlaanderen	87
Mededelingen	90
Agenda	94
Orgeltijdschriften	95
Prullaria	96

ROMANTISCHE ORGELBOUW TE ROESELARE :

J. Ph. Forrest en C. L. Demazière

Gh. POTVLIEGHE & P. ROOSE

De basistekst voor het hiernavolgend artikel werd reeds in 1962 door Gh. Potvlieghe op papier gezet. In 1964 verschenen een tweetal bladzijden van die tekst in het tijdschrift «Werk en Woord» (cfr. infra), voorafgegaan door een algemeen historische nota over het Zuidnederlandse orgel.

Kort daarop ging dit tijdschrift ter ziele en is de verdere publikatie van het Forrest-artikel de mist ingegaan.

Behalve voor een uiterst gecompliceerde nota in de W.P.-Encyclopedie van Vlaanderen, heeft de auteur zijn tekst niet meer uit zijn onderste lade opgediept; het werd dus wel stilaan tijd om deze interessante informatie van tussen de mottenballen te halen.

Na zowat dertig jaar heeft de tekst niet al te veel van zijn aktualiteitswaarde verloren, maar uiteraard was aanvulling met de vondsten van de laatste decennia noodzakelijk. Voor deze herziening en amendering van de basistekst tekent P. Roose verantwoordelijk.

De redactie

I. J. Ph. FORREST

Op 2 mei 1832 werd Jacobus Philippus Forrest te Geluveld uit het huwelijk van Joannes Baptista en Catharina Treve geboren (1). De drijfveer die de jonge Forrest ertoe aanzette zich in het orgelmaken te bekwamen is ons niet bekend. Zo onopvallend verliep zijn nochtans lange levensloop, dat hij ons praktisch enkel zijn werken als getuigen over zijn leven en kunstenaarschap naliet. De naam van zijn eerste leermeester kon totnogtoe niet onthuld worden, maar dat belet ons niet om bepaalde denkpijlers te volgen.

Vooreerst pogen we aan te knopen bij de alomtegenwoordige Van Peteghem-familie. Pierre van Peteghem en diens zoon Maximilien zijn op verscheidene plaatsen in West-Vlaanderen (en Noord-Frankrijk) actief geweest; in 1858 neemt Maximilien de leiding over en wordt het bijhuis in Frankrijk opgeheven.

Heeft Forrest voor Van Peteghem gewerkt? Heeft hij op deze manier het befaamde Cavallé-Coll-orgel in de Sint-Niklaaskerk te Gent (1856) leren kennen? Heeft Forrest zich de bedenking gemaakt dat orgelfactuur in de Van Peteghem-stijl onrendabel ging worden, en dat de toekomst bij de romantische orgelbouw lag? Feit is dat Forrest naar Parijs trekt en er van 28 oktober 1861 tot 25 februari 1863 in het atelier van A. Cavallé-Coll werkt (2). Forrest moet dus voordien reeds een basisopleiding gekregen hebben, want we kunnen ons moeilijk voorstellen dat een beginneling in het Parijse atelier zou toegelaten geweest zijn. Daarbij zien we ook dat Forrest vanaf 1863 bekwaam is om in West-Vlaanderen van start te gaan als zelfstandig orgelbouwer: dergelijke bekwaamheid doet men niet op in anderhalf jaar, zelfs niet bij Cavallé-Coll.

Verder moeten we er nog op wijzen dat Forrest op een aantal plaatsen verscheen waar voordien Van Peteghem aan het werk was geweest. En intrigerend blijft ook het feit dat Forrest ooit geassisteerd werd door de Gentenaar Edmond Soudeyns, die alleszins uit het atelier van Van Peteghem kwam en die wellicht in 1868, na het failliet van Maximilien van Peteghem, zonder werk gevallen was (We weten dat Soudeyns ten minste van in 1847 bij Pierre van Peteghem werkte).

Vanzelfsprekend zijn andere orgelmakers niet uit te sluiten bij ons peilen naar de vooropleiding van Forrest.

Ch.L. van Houtte was sinds 1830 bedrijvig in het midden van West-Vlaanderen; maar ook hij leunde zeer sterk aan bij de stijlconcepties van Van Peteghem.

Er kan eventueel ook nog gedacht worden aan de Brugse familie Hooghuis, maar zowel qua chronologie als qua gedachtengoed valt het al moeilijker om Forrest hier in te passen. L.B. Hooghuis werkte enkele keren in zuidelijk West-Vlaanderen (b.v. Menen 1856 & 1859, Waasten 1858, Lowingen 1860); maar bij het Cavallé-Coll-ideaal en de Franse romantiek leunt hij geenszins aan en zijn inspiraties liggen elders (b.v. J. Sutton en de beweging van de neogotiek): het volstaat hier te verwijzen naar het orgel van Dudzele.

Toch is het waarschijnlijk onder de invloed van de romantische stroming in de algemene zin, dat Forrest in Parijs een vervolmakingsleertijd wilde doormaken. Met de referentie «leerling van Cavallé-Coll» zou het alleszins vlot moeten gaan om een plaats

te veroveren in de Vlaamse orgelbouw. En — zoals de gebroeders Van Bever in het Brusselse — kon hij misschien in aanmerking komen voor het onderhoud van de instrumenten die de Parijse meester in onze gewesten zou bouwen (Buiten de 2 orgels te Gent heeft Cavallé-Coll echter geen instrumenten meer geleverd in Oost- en West-Vlaanderen).

Na zijn verblijf van 16 maanden in Parijs, begint de dan 31-jarige Forrest een eigen atelier, in zijn geboortedorp Geluvelde, en al vlug verkrijgt zijn naam een aparte betekenis. Na enkele verbouwingswerken verwerft hij in 1866 de volwaardige opdracht om een nieuw orgel te bouwen in Heule.

In 1870 vestigt hij zich te Gent. Wat de directe aanleiding daartoe was moeten we weer gissen: trachtte hij er een deel van het opengevallen werkterrein der Van Peteghems (cfr. supra, faillissement in 1868) in te palmen, of had hij op dat moment de opdracht voor de bouw van het grootse orgel in de augustijnenkerk reeds in de wacht gesleept? Voor zover bekend is de bouw van dit orgel te situeren in de jaren 1871-72.

Na 1872 krijgt hij ook nog de kans een orgel te bouwen voor het Gentse muziekconservatorium (dat toen nog niet aan de Hoogpoort gevestigd was, maar in het voormalig «Kulders»-weeshuis).

Forrest blijft echter verbonden met zijn geboortegrond, en na de overweging dat een provinciestad als Roeselare een «vacant» centrum voor orgelbouw in het zuidelijk deel van West-Vlaanderen was, zien we dat hij Gent verlaat. Hoe dan verder het huis te Gent, dat een soort filiaal werd, functioneerde, weten we niet. Vanuit Gent komt J.Ph. Forrest zich op 30 mei 1874 te Roeselare in de Motestraat nr. 1 (of 6?) vestigen (3).

We kunnen ons hier terloops de vraag stellen of de Gentse orgelbouwer Joseph Deprez iets te maken heeft met Forrest. Hij zou dan in het Gentse filiaal kunnen gewerkt hebben; de naam Deprez duikt in de kerkarchieven op vanaf ong. 1880. Merkwaardig hierbij is dat hij soms in het voetspoor treedt van Forrest, nl. in 1904 te Koekelare en in Emelgem in 1895 (in Emelgem werkt Forrest zélf dan wel in 1894, 1896 en 1898!), hoewel deze gemeenten vielen buiten zijn gewoon werkterrein (dat in het noorden van beide Vlaanderen lag).

In 1876 komt, vanaf 19 oktober, uit Noord-Frankrijk orgelmaker Charles Prince, geboortig van Boulay (Elzas) bij Forrest te Roeselare werken (4).

Was Forrest aan uitbreiding aan het denken? Soms krijgt men de indruk dat hij tracht op het succespeil te geraken van een van de grotere ateliers (b.v. Merklin & Schyven te Brussel, die trouwens ook in West-Vlaanderen aan het binnensijpelen waren). Ook Emile Forrest (een broer?) woonde bij hem in (5).

Tegen 1880 heeft Ch. Prince de stad Roeselare verlaten, en op dat ogenblik is Forrests adres Motestraat 31 (6).

In 1882 dient Forrest zich, in één van de in Vlaanderen zo gangbare «Almanakken», aan als «Ph. Forrest, facteur du Conservatoire Royal de Gand / Roulers et Gand rue aux draps nr. 26 / Elève de Mr. Cavallé-Coll de Paris» (7).

Tussendoor willen we de lezer er attent op maken dat met de «rue aux draps» de Drabstraat bedoeld is... waar ooit de Van Peteghems een majestueuze, nog bestaande, herenwoning bezaten. Dat Forrest zich ook te Gent vestigde had waarschijnlijk te maken, zoals hoger vermeld, met de bouw van het prestigieuze orgel in de augustijnenkerk. Bovendien zou de bouw van het nieuwe conservatoriumorgel gemakkelijkst aan een inwoner van Gent toevertrouwd worden.

Het feit dat in Gent het Cavallé-Coll-orgel van de St.-Niklaaskerk als hét grote referentiepunt gold, plus het feit dat Forrest tot Cavallé-Coll's leerlingen behoorde, moet dan de doorslag gegeven hebben om hem dit werk toe te vertrouwen.

Zoals de meeste orgelbouwers, zal ook Forrest enkele sympathisanten onder de organisten gehad hebben. Dit zal het geval geweest zijn met Constant Van Haute, organist te Ardoie (we zien aldus Forrest opdagen in Ardoie voor het onderhoud van het orgel). C. Van Haute was geboortig van Kortemark en was eerst een tijdlang organist geweest in Engeland, voor hij in 1866 in Ardoie benoemd werd. Hij componeerde enkele orgelwerken. Zijn zoon Jozef volgde hem op in Ardoie, en zoon-priester Delfien was dichter en ook muzikaal begaafd. C. Van Haute was de stichter en eerste voorzitter van de orgelistenbond van West-Vlaanderen, vanaf 1879 (8).

Vanaf de stichting van deze organistenvereniging wordt Forrest als lid ervan opgetekend, totdat hij in 1898 zijn ontslag indient (9).

Diezelfde Van Haute bespeelt ook nieuwe Forrest-orgels bij de inwijding, nl. te Roeselare, O.-L.-Vrouw, in 1883 en te Snellegem in 1894.

Andere bespelers zijn b.v. nog Ad. D'Hulst (zie Snellegem 1894 en Gent augustijnen 1896), die immers als orgelleraar aan het Gentse conservatorium een Forrest-instrument ter beschikking had. Het stadje Roeselare is steeds door een boeiende muzikale bedrijvigheid genanimeerd geweest. Forrest zal er de bekende piano-fabrikant Louis Derdeyn (die o.m. pédaliers voor orgelpedaalstudie vervaardigde) ontmoet hebben, naast de enkele, doch zeer goede musici als François Devriendt (organist aan de St.-Michielskerk) en Ildefons Seghers (stadsbeiaardier, organist, en uitstekend muziekleraar).

Bij de volkstelling van 1890 woont Forrest in de Menestraat nr. 5 (10), rond 1900 moet hij een tijdlang de stad verlaten hebben, doch in de registers der volkstelling van 1910 wordt hij er terug als aanwezig opgetekend en wel als bewoner van het «Oudman-nenhuis» (ouderlingen - hospitaal) (11).

Men kan raden dat deze merkwaardige Vlaamse kunstenaar in zijn levensavond heeft af te rekenen gehad met zware concurrentie en financiële moeilijkheden. Weinig meer dan een bedelaar, in ellende en verlatenheid, sterft de tachtigjarige (die zich in zijn teleurstelling tot dronkenschap had begeven) te Roeselare op 2 juni 1912, om 5 uur 's morgens, in het stedelijk Hospitaal gelegen aan de Bruggesteeweg (12).

☆

☆ ☆

J.Ph. Forrest heeft Vlaanderen met enkele werken verrijkt die tot ons blijvend orgelpatrimonium zullen behoren. Van dit oeuvre is niet overvloedig veel bewaard; gelukkig is zijn grootste meesterwerk, het orgel in de Gentse augustijnenkerk, nagenoeg integraal bewaard (maar het verkeert thans in een hoge mate van verwaarlozing en is onbespeelbaar geworden).

Daarbij komt dat er nog geen grondige studie verricht is; alleen in de orgelinventaris van West-Vlaanderen (deel IV A) zijn twee werken opgenomen, waardoor iets meer aan bouwkundige details beschreven staat. Tussen beide besproken werken — Eernegem en Snellegem — ligt een tijdsperiode van amper 10 jaar, maar het moet gezegd zijn dat de kloof op esthetisch gebied tussen beide orgels veel aanzienlijker is. Was de maalstroom van platvloerse concurrentie (cfr. de «harde» verkoopspatijsken van sommige orgelmakers als b.v. een Ch. Anneessens; zie artikel Deschrevel onder Bibliografie nr. 2, meerbepaald de Bijlage) Forrest stilaan

aan het meesleuren? Forrest moet er zich nochtans moedig tegen verzet hebben: dat getuigen in alle geval zijn uitspraken in een folder die hij in 1896 liet drukken (zie tekst in Bijlage). Ook bij het familiebedrijf Hooghuys b.v., constateert men dat er, na het overlijden van de succesrijke L.B. Hooghuys in 1885, een zware inzinking volgt die niet door de zonen opgevangen kon worden.

Een aspect van Forrests werkwijze dat we niet onbesproken willen laten, is het feit dat hij niet afwijzend staat tegen het hergebruiken van ouder pijpwerk. Al zullen economische overwegingen wel ten dele meegespeeld hebben, zijn waardering voor b.v. Van Peteghem-pijpwerk komt tot uiting te Koekelare waar hij een aantal registers uit 1843 integreert. Ook aan de kerkraad van Kortrijk - O. L. Vrouw stelt hij voor om een ruime hoeveelheid Van Peteghem-pijpwerk (1771) te behouden. Een dergelijk voorstel had hij ook gedaan m.b.t. het orgel (Van Peteghem, 1847) te Gent O. L. Vr. & St-Pieter.

In dat opzicht treedt hij in het voetspoor van zijn leermeester A. Cavaillé-Coll die (althans in zijn beginperiode) de neus niet ophaalde voor waardevol ouder pijpwerk, zie bvb. het orgel in de kathedraal te Saint-Omer; Belgische tijdgenoten van Forrest zoals een Ch. Anneessens of P. Schyven gingen veel drastischer te werk!

Een orgelbouwkundig detail, van ondergeschikt belang maar net te sympatiek om onvermeld te laten, is het feit dat Forrest gietijzeren blokken vervaardigde (of liet maken) die moesten dienen als gewichten op zijn blaasbalgen. In deze gewichten is zijn naam «Ph. Forrest + bouwjaar» van het desbetreffend orgel gemodelleerd; een aantal ervan is bewaard (b.v. Eernegem en Koekelare).

Voor zover bekend is Snellegem (1894) het laatste nieuwe orgel geweest van Forrest; zoals we hierboven geschetst hebben is daarna zijn verdere levensloop allesbehalve voorspoedig uitgedeind.

VOETNOTEN

- 1) Stadsarchief Roeselare. Overlijdensregister 1912, akte nr 218.
- 2) Archief Cavaillé-Coll, schrijfboek 30. Opgetekend door pater J. Kreppe te Leuven. (Sinds deze orgelhistoricus hiervan nota heeft genomen zou dit archiefgedeelte intussen zoek geraakt zijn). Zie ook artikel A. Deschrevel (§ Bibliografie, nr. 2).
- 3) Stadsarchief Roeselare. Telling 1876, boek 9, blad 1663, nr. B. 10.

- 4) id., nr. 12
- 5) id., nr. 14.
- 6) id. Telling 1880, boek 7, blad 1225, nr. 1.
- 7) Almanak «Wegwijzer van Rouselare en het arrondissement voor het jaar 1882. Rouselare. Julius De Meester». Op blz. 26 staat Forrest (geschreven als «Forest») vermeld als orgelmaker; zijn annonce is de enige franstalige reclame van heel de almanak die uitgegeven werd door de letterkundige maatschappij «De Vriendschap» te Roeselare.
- 8) L. Van Acker «De oude orgels van Ardoois» in brochure n.a.v. de inzegening nieuw orgel te Ardoois, 24 mei 2953.
- 9) Notitie door A. Deschrevel, uit Archief Bisdom Brugge.
- 10) Stadsarchief Roeselare. Telling 1890, boek 20, blad 7, nr. 1.
- 11) id. Telling 1910, boek 8, blad 1167, nr. 12.
- 12) Zie voetnoot 1.

☆

☆ ☆

Het is passend hier dankbaar te vermelden dat wijlen A. Deschrevel in 1962 een aantal van zijn notities over Forrest, uit het Bisschoppelijk Archief van Brugge, bereidwillig afstond voor dit artikel.

☆

☆ ☆

Samenvattend overzicht van werken door J. Ph. Forrest*

- 1863-64 Pittem; ombouw
- 1864-69 Roeselare, St-Michiel; div. werken
- 1864-69 Egem; herstellingen
- 1865-67 Heule; nieuw orgel
- 1866 Ieper, St-Pieter; ombouw
- ca. 1865? Ieper, St-Vincentiuscollege; nieuw orgel
- 1866 Meulebeke; ombouw
- 1868 Otegem; nieuw orgel
- 1868 Gits; herstelling
- 1868 Brugge, seminariekerk; wijzigingen
- 1869 Staden; verbouwing
- 1871-72 Lendelede; nieuw orgel
- 1871-72 Gent, paters Augustijnen; nieuw orgel
+ algemene revisie in 1896
- p 1872 Gent, conservatorium (oud gebouw); onderhoud
- 1875-78 Geluwe; nieuw orgel
- 1878 Avelgem; ?

* In een volgende aflevering wordt deze lijst hernomen, met commentaar, bronnenvermelding, archivalia enz.

- 1878 Mesen; project & niet-ondertekend contract
 1879 Evergem-Doornzele; nieuw orgel
 1883 Roeselare, O. L. Vrouw; nieuw orgel
 1883 Gent, O. L. Vrouw & St-Pieter; voorstel tot wijzigingen
 (niet uitgevoerd)
 1883 Emelgem; nieuw instrument
 1885 Reningelst; nieuw instrument
 ca. 1885 Elverdinge; herstellingen
 vanaf 1885 ? Ardoois; onderhoud
 + in 1889 verplaatsing
 1886 Eernegem; nieuw orgel
 1887 Koekelare; nieuw orgel (oud pijpwerk verwerkt)
 1887 Kachtem; nieuw orgel
 1888 Oekene; verplaatsing & wijziging
 1890 Kortrijk, O. L. Vrouw; voorstel (niet uitgevoerd)
 1894 Snellegem; nieuw orgel
 ? Beitem; levering occasieorgel, mogelijks door Forrest
 ? Houthulst; ?

BIBLIOGRAFIE

1. H. V. Couwenbergh : «L'orgue ancien et moderne», Lier, s.d. (= 1887); blz. 87 : «M. FOREST à Roulers, modeste mais excellent facteur de plusieurs orgues de nos Flandres et notamment du bel orgue de l'église paroissiale des augustins à Gand».
2. A. Deschrevel : «Het orgel in de Onze-Lieve-Vrouwekerk te Kortrijk»; verscheen in «De Praestant» jg. VII (1958) in verschillende afleveringen, alsook in «Handelingen v.d. Kon. Geschied- & Oudheidkundige Kring van Kortrijk», nieuwe reeks deel XXXI (1959-60), blz. 183-206.
Blz. 201 : «... Als referentie haalt Forest aan, dat hij te Parijs in de werkhuisen van Cavaillé-Coll in de leer is geweest ... : «... op de maniere uytgewerkt gelyk ik gedaen hebbe, als ik in 't huys was van den vermaerden Mr Cavaillé-Coll tot Paris, 't geene ik UL kan toonen door de livreye, alszoo zoude UL de zelfde maeten proportien hebben uyt het huys van Cavaillé-Coll ...».
3. Gh. Potvlieghe : «De romantische orgelbouwers J. Ph. Forrest en C. L. Demazière», in «Werk en Woord - Algemeen Cultureel maandblad», jg. IV, nr. 1, Oostburg, nov. 1964; zie blz. 29-32 (aflevering I).
4. Gh. Potvlieghe : «Forrest», in Winkler Prins Encyclopedie van Vlaanderen, deel II, Brussel 1973, blz. 487.

BIJLAGE

In 1896 liet Ph. Forrest een folder drukken (Gent, druk. F. Meyer-Van Loo; afm. 28 x 22 cm) om zijn atelier onder vernieuwde aandacht te brengen.

Op de frontpagina prijkt de pentekening van een orgelvooraanzicht, met vlak front, in neogotische stijl. (Zie afbeelding).

Op blz. 2 staat een bericht waarin Forrest zich aanbeveelt, en meteen waarschuwt tegen «sommige orgelmakers» die niet zo gewetensvol zouden werken als hijzelf.

Bladzijde 3 is een vertaling in het Frans van bladzijde 2.

De 4de en laatste bladzijde is een uitnodiging.

Hier volgt de tekst van bladzijden 2 en 4.

Roeselaere, (datum der post);

M

Ten huidigen dage, meer dan ooit, wordt het orgel terecht als een onmisbaar speeltuig des Katholieken Eeredienstes beschouwd. Ook neemt de vervaardigingskunst des orgels groote uitbreidingen, en elk jaar brengt nieuwe uitvindingen mede. Maar alle uitvindingen zijn geene verbeteringen. Sommige orgelmakers hebben, dank aan toepassingen van zeer betwistbare waarde, en dank aan het gebruik van stoffen der gemeenste hoedanigheid, menigeen verleid door hunne lage prijzen en eene spoedige bediening.

Een orgel wordt als bij tooverslag opgebouwd en schijnt op het oogenblik zijner voltooiing aan al de vereischten te voldoen. Maar na een of twee jaren, soms na eenige maanden, worden de oogen geopend; men vindt in plaats van een goed afgewerkt orgel, een speeltuig dat ver beneden de verwachtingen blijft. Doch te laat ziet men klaar, en het geld ontbreekt om te herbeginnen.

Ik neem de vrijheid, M , u voor zulke teleurstelling te verwittigen. Ver van mij het gedacht mij den besten der orgelmakers te wanen. De meester aller orgelmakers is ongetwijfeld de heer Cavaillé-Coll van Parijs. Ik ben slechts zijn leerling, zooals ik door mijn werkboekje kan bewijzen.

Ik laat mij toe, M , mij aan uwe gunst te bevelen. Mijn voorgaande getuigen dat, door bedrog groote winsten inzamelen, nooit mijn doel was, en dat ik altijd gewerkt heb ten voordeele der belangen welke men mij had toevertrouwd.

Om vijf-en-twintig jaren getrouwe en zorgvolle diensten in het Koninklijk Conservatorium van Muziek te Gent, heeft het Staatsbestuur mij de Nijverheidsdecoratie vergund.

Ik gelast mij ook met het vermaken en herstellen van oude orgels.

Het is van groot belang deze werken aan bekwame handen te vertrouwen, en niet gelijk men soms ziet aan mannen welke nauwelijks eenen schrijnwerker waard zijn.

Ik bied U, M , de verzekering mijner volkomene hoogachting aan.

Uw dienaar.
PH. FORREST.

Ik ondergeteekende getuig dat de heer Ph. FORREST, Orgelmaker te Roeselaare, in mijne kerk een groot orgel van 36 spelen, met 3 handklavieren en een vrij pedaal geplaatst heeft; dat de heer FORREST allerstiptst alle zijne verbintenissen uitgevoerd heeft, en dat de zes-en-twintig jaren, verlopen sedert de voltooiing des speeltuigs, niets van de sterkte en de regelmatigheid van zijn mechanismus noch van de reinheid zijner spelen ontnomen hebben, zooals mij door kunstenaars eener volkomene bevoegdheid bevestigd is.

C. HUYPENS,
Pastoor van St. Stephanus (Augustijnen).

Gent, 1 maart 1890.

Het onderzoek aanbevolen de orgels van :
O. L. V. te Roeselaare; Parochiale kerk te Eerneghem.

Uit ter hand te koop : twee orgels van 5 en 6 spelen.
Bladzijde 4 (enkel in het frans) :

Gand, le 20 Août 1896.

Monsieur,

Je vous prie de vouloir honorer de votre présence la séance d'orgue qui se donnera à l'église des Pères Augustins, rue de l'Académie à Gand, le mardi 25 courant, à 3 heures de relevée. L'orgue de cette église, construit en 1871 par le soussigné, vient de subir un nettoyage complet qui l'a remis en son état de premier achèvement.

L'instrument sera tenu par MM. A. D'Hulst et A. De Houvre.
Agréez, Monsieur, l'assurance de mes sentiments respectueux.

Votre serviteur,
PH. FORREST

Je soussigné, curé à l'église St-Etienne (Augustins) à Gand, certifie que Monsieur PH. FORREST, Facteur d'Orgues à Roulers, vient de nettoyer l'orgue qu'il a construit en notre église en 1871; que dans ce travail Monsieur FORREST a non-seulement scrupuleusement exécuté ses engagements mais les a même dépassés à notre avantage; et que de l'avis même de connaisseurs érudits notre orgue n'a rien perdu ni de sa solidité ni de sa sonorité malgré un quart de siècle d'usage.

B. VELDER,
Curé de St Etienne (Augustins).

Gand, le 20 Août 1896.

(wordt voortgezet)

Max REGER : FANTASIE und FUGE (d moll) op. 135b.

... een behoedzaam benaderende analyse ...

Frans GEYSEN

«Met Reger valt er niet te lachen, zo letterlijk als figuurlijk», is doorgaans de mening van de muzikale goegemeente over deze Duitse komponist (1873-1916). Er is op het eerste gehoor alle reden toe : ernst, diepzinnigheid, kompaktheid, en zovele navante eigenschappen karakteriseren zijn muziek. Aan dit beeld valt moeilijk te tornen of is er reden toe om ergens de komponist tegen zichzelf in bescherming te nemen ? Waardoor enige lichtval mogelijk zou kunnen worden in een al te gesloten donkere eenzelligheid ? Kan een studie van zijn Fantasie und Fuge op. 135b daartoe bijdragen, misschien ?

Met «Quasi vivace, leggiero, sempre leggiero» waarmee het *Fantasia*-begin wordt aangemaand te spelen kan men ons bv. al een eindje verwijderd krijgen weg van sombere vooruitzichten; wat al binnenpret verraad ons ook al niet de kanonische inzet op tweeëntwintigste afstand in de linkerhand van de eerste maat, behoorlijk volgehouden tot aan de laatste vierde van de volgende maat; en hoe begeesterend werkt al niet de afsluiting in D-groot van deze eerste episode, net voor het verstillende Adagio, nobele verademing na de force vaart van het Vivace, waarmee duidelijke ciselingen ontstaan in de grootse, weidse allure die de gekomponeerde klankruimte zal karakteriseren. En wat al spiritualiteit en geesteskracht wordt niet gereveleerd bij de vaststelling dat de vier snelle dalende gebroken vierklanken bij de start onvermoed alles bevatten waarmee deze kompositie wordt opgetrokken, een vaststelling die maar gaandeweg groeit via zeer veelvuldig en intens contact met dit klankbeeld. Alras merkt men op dat de vergroting dezer vier akkoorden de slotapoteose vormen in het pedaal. Gaandeweg krijgt men in de gaten dat deze apoteose al duidelijke voorboden krijgt vanaf het midden van deze *Fantasia*, m.n. na het tweede formeel aangeduide Adagio, dat vervolgens nominatim niet meer opduikt maar wel naar de geest de onstuitbare vaart zal doorsprokkelen. Onze aandacht wordt scherper door de omkering die de komponist onmiddellijk opbrengt in het pedaal na concrete voorstelling in de linkerhand :

Na herhaling van dit motief - laten we het A noemen - met zijn omkering een hele toon hoger krijgt een ander motief - B dus - zijn focus :

eveneens herhaald maar nu anderhalve toon hoger. Pas veel later zullen we ontdekken dat in de tweeëntwintigsten profielletjes boven het A-motief in maat 28 het A-motief omgekeerd in de

hoogste nootjes vertoeft, terwijl het B-motief verscholen zit in twee opeenvolgende groepjes van drie tweeëntwintigsten. Na een veelvuldig kanonisch inzetten van dit B-motief (met klein «defekt» de derde en de zesde keer) :

wordt het kanonisch bedrijf in tweeëntwintigsten van het begin in herinnering geroepen maar gekontrakteerd en kreeftgespiegeld :

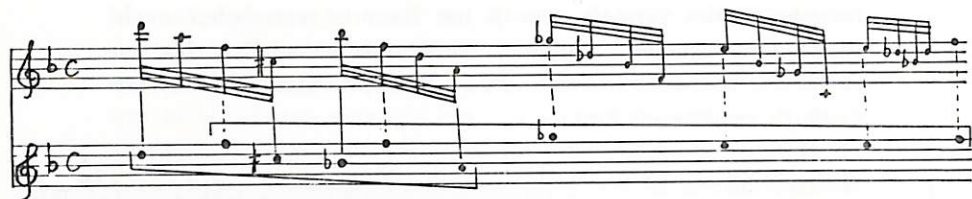
Eenmaal mentaal aldus toegerust begin je te merken dat er met het begin van dit stuk iets merkwaardigs aan de hand is temeer daar de gebroken akkoorden van het tweede Vivace er onmiddellijk naar verwijzen maar bovendien de twee karakteristieke motieven A en B van na het midden bij voortdurendheid opduiken in de tweeëntwintigsten beweging of ontstaan uit configuraties. Zo bvb. in maat 16 tweede achtste, A omgekeerd :

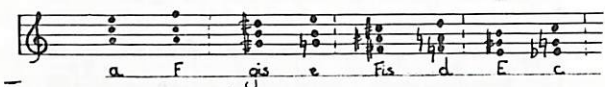
of in maat 20 vierde en vijfde achtste, B door configuratie :

Kortom, stilaan wordt je geest rijp om die vier beginakkoorden aan een diepgaander onderzoek te onderwerpen om een lichte huivering nauwelijks te kunnen onderdrukken bij de vaststelling dat beide genoemde motieven verdoken zitten opgesteld in de kontoeren dezer akkoorden :

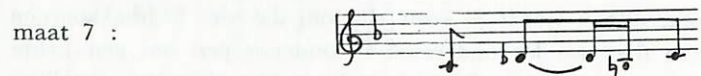
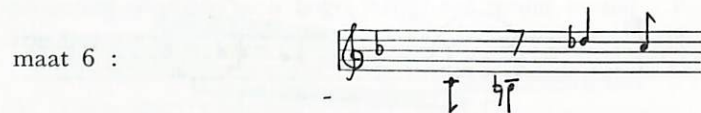
Worden deze motieven gedistilleerd uit de harmoniek, reveleren ze op hun beurt heel wat over Regers specifieke harmoniseren? Is A eenduidig een d-klein profiel wordt het bij B een stuk moeilijker: zijn we in f-klein of zijn we in bes-klein? Dit dubbel perspectief wordt aanvankelijk uitgebuit in het voordeel van bes; immers in de kanonsliert die volgt wordt de klemtoon gelegd op twee drieklanken die elkaar volgen op grote tertsafstand dalend, kijk maar - samengevat - vanaf de laatste tijd van de eerste maat:

Na de sliert echter, op pedaalnoot re, bekent de komponist met: re, mi b, do kruis, re, zich ondubbelzinnig tot de d-toonaard. Reger is onvoorspelbaar maar berekenbaar: achteraf, nadien. Zelfs al zet hij ons aanvankelijk op het verkeerde been, zoals globaal genomen gebeurt in de Adagios, toch helpt enige speurzinnigheid verbanden ontdekken die er niet om liegen. Zie in het begin van het eerste Adagio bvb. motief A:

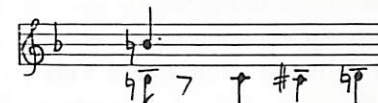
waarna het krioelt van de verwijzingen naar motief B in alle denkbare verschijningsvormen:

maten 9 en 10 :

maten 10 en 11 :

met telkens onvermoede harmonische verglijdingen* maar toch overwegend pendelend tussen Napolitaanse naar Dominant, of Dubbeldominant (al dan niet gealtereerd) naar Dominant. Met zoveel inzicht gewapend betreffende de motiefordening kan de opzet van deze Fantasie al een heel stuk bevattelijker overkomen. Toch zullen we geredelijk enkele beslissingen moeten nemen - op gefundeerde gronden - om de vormgeving een herkenbare gestalte te helpen verlenen.

Mijn inziens is de Fantasie in twee luiken te verdelen die elk opdeelbaar zijn overeenkomstig in vier en twee geledingen. Het eerste luik gaat van het begin tot aan einde maat 27, het tweede van maat 28 tot aan het einde, maat 50.

Aanvankelijk is de opdeling van luik I vrij doorzichtig een alterneren van «Quasi Vivace» met zijn tweeëndertigsten - sluiers, en van «Adagio» met zijn meditatieve achtstenbewegingen. Maar van de derde naar de vierde geleding is de overgang niet zo één-duidig: na maat 21 breekt de gebroken - akkoordformatie af maar «Adagio» komt pas twee maten later, voorafgegaan door «Meno Vivace (molto sostenuto)»; naar faktuur echter sluiten deze twee maten duidelijker aan bij wat volgt dan bij wat voorafgaat (op *piu ff* en de aanhef na van tweeënderstigsten bij de duur van één vierde). Bovendien loopt het weldadig karakter van dit «Meno Vivace» vooruit op het welhaast beate «Piu Adagio» van maat 27. Alzo kan het eerste luik qua maatgehelen als volgt opgedeeld worden:

Quasi Vivace		4
„ „	Adagio	7
„ „		10
(Meno Vivace)	„ (Piu Adagio)	6

* Zie bvb. in m. 10 na de tonen des-c onder toon b niet V van C-groot verschijnen maar 16 van e-klein die daarop IV blijkt te zijn in b-klein; dat e-sekstakkoord kan nog wel gedacht als een Dominant-parallel in C-groot maar werkt auditief op generleiwijze als zodanig.

Met 14 maten «Quasi Vivace» en 13 maten «Adagio».

Het tweede luik is grosso modo eksklusief aan «Quasi Vivace» toe van enkele enklaves met Adagiokarakter doorregen* en wordt door de komponist opgedeeld in 12 en 11 maten.

Mag deze afnemende getallenreeks : 14, 13, 12, 11, wel haaks staan op de reële tijdservaring - immers de 13 Adagio-maten duren ruim het dubbele van een dito Quasi Vivace - een duidelijke hang naar ruimtelijke verhoudingen weerstaat elke twijfelzucht wanneer we de geledingen afzonderlijk bestuderen. Even natrekken : in de eerste vier maten kunnen we zeer konkreet op basis van vierden het volgende tijdsrooster verkrijgen op grond van achtereenvolgende inzettende activiteiten (rechterhand, linkerhand, pedaal) of wijziging van de tekstuur :

2 5 3 2 3 1

Het eerste Adagio is drieledig en biedt, naar achtsten geteld, volgende trits : 20 16 21 onderverdeeld in overeenkomstig :
5+15 6+10 8+13.

Het volgende Vivace is dan terug tweeledig met achtereenvolgens 39 en 40 achtsten waarvan de onderscheidene teksturen aldus kunnen omschreven worden, naar achtsten dus :

9 14 8 8 en 8 10 14 8.

Het laatste Adagio tenslotte is opnieuw drieledig en bestaat uit :
8 12 en 4 vierden, d.i. overeenkomstig :
2 3 en 1 helen.

In dien we de globale twee- en drieledigheid in vierden overdragen verkrijgen we het volgende schema

10	6	
10	8	10
20	20	
8	12	4

wat naar halven opgevoerd het volgende totaalbeeld verschaft :

5	3	
5	4	5
10	10	
4	6	2

Tot zover het eerste luik.

* maten 31, 37, 39 ; 2e en 4e vierde van 46 en twee eerste vierden van 47; tweede helft van 49, 50.

In het tweede luik kan, wat de eerste geleding betreft, de volgende onderverdeling bestatigd worden van

5	3	2	halven
8	12	8	vierden.

Deze vierden kunnen ongeveer als volgt verder worden gesplitst :

5	3	(8)			
4	2	2	1	3	(12)
4	2	1	1	(8)	

Voor de tweede geleding weerhouden we in vierden :

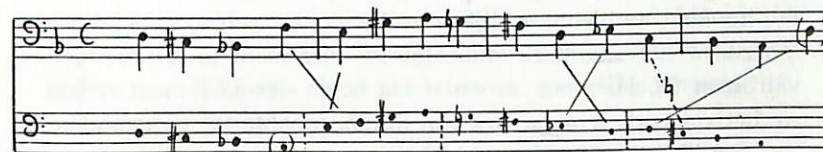
6	6	2	5
vervolgens	1+2,1+2,1,1+3	tot: aan Vivace;	
waarna	8 5 1 .	tot aan Meno Vivace	

Hoe veelzijdig dit tweede luik ook gekonstrueerd is laat de twee- en drieledigheid der geledingen weer niets aan duidelijkheid te wensen over wat in halven uitgedrukt en enigmatische afgerond door het volgende beeld wordt bevestigd :

10	14	
10	5	7.

Na de turbulente veelzijdigheid van de Fantasie volgt de beschouwing van de *Fuga*, uitvloeiend in de extase bij de aanblik als van een kosmisch visioen. Deze *Fuga* bestaat uit twee delen van 43 en van 40 maten : 42 maten in C-maat + 1 maat in 3/2, en 40 maten in 12/8 waar 3 achtsten de duur hebben van 2 achtsten uit de C-maat.

Het thema van het eerste deel vormt een snoer verwijzingen en transformaties van het A-motief uit de Fantasie :

Er is geen kontrasubjekt : elk aantreden van het thema wordt telkens anders harmonisch omkaderd. Merkwaardig daarbij is de herhaalde pendel der tonaliteiten d-klein en a-klein waarin dit thema bij herhaling verschijnt. Enkel de tiende maal wordt deze regelmaat doorbroken en klinkt bij het laatste aantreden in het eerste deel het thema in c-klein om toch nog terug te kadenseren en af te sluiten op de Dominant van a-klein.

Daar het thema uit veertien vierden bestaat ziet dit schema der

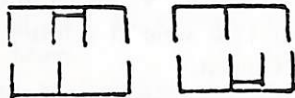
duren, tonaliteiten met eronder de aanduiding van de temastem (=S.A.T.B. in manuaal + ped.) eruit als volgt :

14	14(+2)	14(+2)	14	14(+10)	14(+2)	14(+2)	14	14(+12)	14(+4)
d	a	d	a	d	a	d	a	a	c
B.	T.	A.	S.	ped.	B.	T.	ped.	S.	T.

Het tema van het tweede deel vormt een flink contrast met dit van het eerste :

en beslaat eveneens veertien maar nu gepunte vierden als totaal-duur. Opvallend is tevens de kreeftengang in verkleining van de eerste drie tonen (getransponeerd) nu in vergelijking met dezen van het eerste tema. Ook de begeleidende stem geeft steeds maar blijk van kreeftneigingen t.o.v. dit tema al was het maar op ritmisch vlak :

Een en ander brengt het vermoeden op gang dat hier van een wederzijds kontrapunt geen sprake kan zijn en dat dit tweede tema dus het kontrasubjekt zal blijken te zijn van het eerste, waarvan we inderdaad het simultane dubbelbeeld ontdekken in het midden van maat 68. Hiervoor en vanaf het begin der 12/8-maat stellen we het volgende schema vast van durren, tonaliteiten en temastem (= S.A.T. in manuaal + ped.) :

14(+2)	14(+8)	14(+2)	14(+10+20)
a	e	g	c
S.	T.	T.	ped.

En vanaf het midden van maat 68 :

	14(+2)	14(+12)	14(+8)
	d	a	d
tema I	ped.	S.	S.
tema II	S.	ped.	ped.

De gehele tijdstructuur van deze fuga is subliem : daar de twee delen omzeggens even lang en ongeveer veertig maten bestrijken, terwijl het tweede deel op zijn beurt nog gesplitst wordt in vijftwintig en vijftien maten verkrijgen we dus als grote entiteiten :

40 25 + 15

wat verhoudingsgewijs overeenkomt met :

8 5 + 3

Naast de zuiver tematische stroken verdienen de inlegstukken (+x) van langere duur onze bijzondere aandacht omdat ze geen of slechts summier gebruik maken * van tematische ontleningen in diverterende zin maar monumenten uitmaken van pure muzikale verbeelding en meteen van een weergalozе schoonheid zijn. In het eerste deel vormt het eerste inlegstuk (van tweede helft maat 19 tot einde maat 21) een eerste hoogtepunt van de Fuga in maat 20, terwijl het tweede (van maat 37 tot einde maat 39) de aanloop vormt tot de onvermoede temaverschijning in c-klein. In het tweede deel verwijzen deze inlegstukken direkter naar de divertimenti in fugas uit de Barok door de aanleg van progressies en sekwenzen allerhande, zoals reeds sterk geformuleerd in maat 52, het midden van het twee maten durende eerste inlegstuk. Maar transcenderende ekstatische vervoering bereikt de komponist bij de tweede en langste (beginnende in maat 61 en gaande tot midden maat 68 waarna de twee temas samenkomen), onmiddellijk na de laatste enkele inzet van tema II in c-klein. Reger heeft wat met c-klein : zowel in het eerste als in het tweede deel van de Fuga maakt hij je sprakeloos middels deze toonaard. De inzet dezer langste der vermeiende episodes is een schitterende sekvens zonder weerga door zijn kompakte vijf-stemmige gebaldheid, die nog wel enkele maar niet zo sterke navolgers in zijn kielzog zal krijgen, tot vormen die ik als semi-sekvens zou willen bestempelen, zoals in maat 66 :

* In het tweede deel is er vanzelfsprekend de permanentie van zes zestienden waarvan de premisse in de vijfde gepunte vierde van het tweede tema schuilt; maar door de alomtegenwoordigheid en voortdurende transformatie is het praktisch gemeengoed geworden.

daar het verloop der stemmen niet overeenkomstig identiek is. Ook de tendens van de laatste vrije episode van medio maat 75 tot dito 78 wordt door soortgelijke semi-sekwenzen gekenmerkt. Een verder uitpluizen van de betrekkingen onderling tussen toonhoogtestrukturen en tijdsverhoudingen laat ik (voorlopig) aan het initiatief van de lezer, die ook dan gaandeweg tot verrassende nieuwe vaststellingen zal dienen te besluiten, daarvan ben ik overtuigd. Zaak is dat men het bijzonder luciede vernuft en de krachtige muzikale verbeelding onderkent waarmee deze vaak als ongenietbaar bestempelde muzikale zeggingskracht is uitgewerkt geworden.

Uitvoeringstechnisch is het van daaruit mede een bijzondere uitdaging de permanente overschakelingen van de ene faktuur naar een andere - voornamelijk in de Fantasie - in zijn greep en onder controle te houden opdat de uiteindelijk beoogde kohesie bereikt worden. Persoonlijk komt het me dan ook als gewenst voor dat de op elkaar betrekking hebbende en/of naar elkaar verwijzende elementen in de kompositie door een telkens typerende registratie en klaviervdeling zouden onderstreept worden, wat voornamelijk in het tweede luik van de Fantasie geen lachertje is. Bovendien is er het dynamische geweld waarop de komponist zo tuk blijkt te zijn en dat, me dunkt, nogal eens in tegenspraak lijkt te zijn met de geboden klankmakelij. Een voorbeeld. Maat 37 van de Fantasie heeft Adagio-karakter en wordt voorafgegaan door een tertsenliert die mij herinnert aan maat 27 Piu Adagio; daar staat : *piu ppp* \geq ; hier nu en doorlopend wordt *piu fff* voorgeschreven. Zoök in de Fuga rondom de grote sekvens van maat 61 is het al «poco a poco crescendo» zover het oog reikt, waardoor het gevaar niet denkbeeldig is dat de ciselingen van wat zich muzikaal voltrekt over het hoofd worden gezien of door het geweld regelrecht in de vernieling geraken.

Het zijn dergelijke ongerijmdheden en dynamische oversteltingen die er me doen toe neigen de komponist tegen zichzelf in bescherming te nemen en op basis van het intrinsiek kompositorisch konsept adequater te interpreteren. Ik meen dan ook dat een veelkleurige registratie, afwisselingsrijk toegepast, de veelzijdigheid binst de kompakte vormgeving zinvoller zal onderstrepen dan het gehannes met de zwelkasten.

Forrest met Barkermachine

Forrestorgel Gent, St.-Stefanus (Augustijnenklooster)

Fabrique d'Orgues d'Eglise

PH. FORREST
à
ROULERS.

Élève de Mr A. Cavaille-Coll de Paris.
Breveté de S. M. le Roi des Belges.
Décoré de la Croix Industrielle.
Facteur d'Orgues du Conservatoire Royal
DE GAND.

Van Peteghemorgel 1792-93, Vrasene, H.-Kruiskerk
(zie bijlage : «Restauratie van het Van Peteghemorgel te Vrasene».
Jef Braekmans in vorig nr. «Orgelkunst», jg. XIII, nr. 1, maart 1990)

Is het al mogelijk alle aangewende materiaal in de kompositie te duiden als afleidingen van een kernbeginsel, deze transformaties kunnen zo ver gaan dat de band haast stuk breekt : en wellicht hebben die lossere episodes de functie van verademing, van op adem komen vooraleer de straffere kost weer wordt aangepakt. Ook de meest radicale rechtlijnigheid van ons bewustzijn en van onze verbeelding wordt voortdurend doorschoten van beelden, herinneringen en fantasmen die met die rechtlijnigheid niet van doen hebben maar er toch niet in slagen de geest der rechtlijnigheid aan te tasten. Een indringende benadering van een muziek als deze lijkt me daarom vrij dicht in de buurt van een psychoanalyse te geraken. Hoe geweldig tot beaat klinkt niet het laatste Adagio en de entoerage ervan op het einde van het eerste luik vooraleer de strakheid van het tweede luik in de Fantasie wordt aangevat : zulke tegenstellingen zijn immens en vragen van de organist een mentaal kantelingsmechanisme dat grote geestelijke fijnzinnigheid en maturiteit vooronderstelt. Naar ik hoop zal - wellicht nog diepgravender - muzikale analyse een psychoanalytische behandeling overbodig maken.

Werklijst van Pieter van Peteghem

orgelmaker te Gent
van ca. 1733 tot 1787

Patrick ROOSE

(vervolg : plaatsnamen I tot en met L)*

1. ICHTEGEM
2. parochiekerk Sint-Michiel
3. Pieter van Peteghem en zoon Lambert-Benoît
4. 1767
5. nieuw orgel
7. — 1860, overplaatsing in nieuwe kerk + wijzigingen, P. Loncke (Hoogstade)
— kleine wijzigingen in 1892, 1905, 1938
8. K.B. (kerk) 19 IV 1937

* — De eerste aflevering (A-D) verscheen in *Orgelkunst*, jg. XII, 1989, nr. 4, blz. 165-185.
— De tweede aflevering (E-H) verscheen in *Orgelkunst*, jg. XIII, 1990, nr. 1, blz. 31-41.

9. + GREG, 196 : *Ichtegem, 1767, avec son fils Lambert, fl. 850; ...*
+ INVENT IVA, 551 e.v.

1. IEPER, Minderbroeders

2. kloosterkerk der Minderbroeders-Recoletten;
was gelegen tussen de Diksmuidestraat en de Minderbroeders-
straat (huidige H. Cartonstraat); klooster opgeheven tijdens
Franse Overheersing
3. Pieter van Peteghem (en zonen)
4. 1775
5. nieuw orgel ?
9. GREG, 198 : *Ypres (récollets) (1775), ...*

1. ILTAM (?)

- Nog niet geïdentificeerde plaats (bij gebrek aan bevestigende
archivalia)
3. Pieter van Peteghem (en zonen)
 9. GREG, 198 : *Iltam, ...*

1. KALKEN

2. parochiekerk Sint-Denijs
3. Pieter van Peteghem & zoon Lambert-Benoît
4. 1784
5. renovatie (orgel L. Delhay, 1712)
7. — herstellingen door L. Lovaert (midden 19de e.),
P. J. Vereecken (tweede helft 19de e.),
L. Daem (eerste helft 20ste e.)
— totale renovatie in 1971, firma Loncke
8. K.B. (kerk) 28 XII 1936
9. INVENT I, 194-196 (incl. archivalia), afb. III, 12.

1. KALLO

2. parochiekerk Sint-Petrus & Paulus
3. Pieter van Peteghem & zoon Lambert-Benoît
4. ca. 1778
5. nieuw (?) orgel
7. — ca. 1890, verbouwing door P. Schyven
— 1953, transformatie door firme Stevens
8. K.B. (orgel) 19 VIII 1980
9. GREG., 198 : in de reeks «Lamb. Van Peteghem et père» : *Calloo, 16 reg., fl. 800; ...*

1. KEERBERGEN

2. parochiekerk Sint-Michiel
De oude kerk werd afgebroken in 1971; het orgel werd gedemon-
teerd en nog niet teruggeplaatst in de nieuwe kerk.
3. Pieter van Peteghem (en zonen)
4. 1777
5. nieuw orgel
6. 1 klav.; C-d'''; 12 (+2) reg.
7. — P. Stevens, 1888, wijzigingen
— J. Joris (Zichem), begin 20ste e., ombouw tot 2 klav.
— orgel wordt in gedemonteerde toestand bewaard te Keerbergen
8. K.B. (orgel) 25 III 1980
9. + GREG, 198 : *Keerbergen, ...*
+ INVENT II B : 237-241, afb. 33.

1. KEMZEKE

2. parochiekerk Sint-Jacobus

3. Pieter van Peteghem
4. 1747
5. nieuw (?) orgel
7. — 1881, totale ombouw (J. Deprez/Gent)
— 1924, wijzigingen (L. Daem, Appelsterre)
Alleen de Cornet van V.P. en enkele fragmenten van het orgel-
buffet zijn behouden in het huidige orgel.
9. INVENT I, 583-584.

1. KIELDRECHT

2. parochiekerk Sint-Michiel
3. Pieter van Peteghem
4. 1762
5. nieuw orgel
7. — 1869, transformatie door Ch. Anneessens
— een ruime hoeveelheid pijpwerk van V.P. is bewaard, ol het
overige is nieuw
9. GREG, 196 : *Kieldrecht, 1762, 14 reg., fl. 850; ...*

1. KOEKELBERG

2. Koekelberg was aanvankelijk een gehucht van Sint-Agatha-
Berchem; over beide is nauwelijk litteratuur te vinden
3. Pieter van Peteghem (en zonen)
4. ca. 1780 ?
5. & 6. ?
7. verdwenen bij de bouw van de nieuwe kerk (1908 e.v.) of reeds
vroeger
9. GREG, 198 : *Coekelberg, ...*

1. KORTRIJK, O. L. Vrouw (1)

2. parochiekerk (voormalige collegiale) O. L. Vrouw
3. Pieter van Peteghem
4. vanaf 1742
5. onderhoud
7. vervangen door nieuw orgel V.P. in 1771
9. A. Deschrevel : «Het orgel in de O. L. Vrouwkerk te Kortrijk»,
in *Handelingen v.d. Kon. Geschied- & Oudheidkundige Kring v.
Kortrijk, deel XXXI, 1959-60.*

1. KORTRIJK, O. L. Vrouw (2)

2. parochiekerk (voormalige collegiale) O. L. Vrouw
3. Pieter van Peteghem
4. 1771
5. nieuw orgel
6. 2½ klav. & zelfst. ped.
Gr. Org. (16 reg. + 3) & Pos. (10 reg.) : C-e''
Echo (6 reg.) : c°-e'''; Ped. (7 reg.) : C-c'; Timbalen
prijs : 8.400 ponden paris
7. — tot 1807 onderhoud door L.-B. van Peteghem
— 1844, herstellingen door Ch. L. van Houtte
— 1865, onderhoud door Max. van Peteghem
— 1891, nieuw orgel P. Schyven, met behoud oud orgelbuffet
8. K.B. (kerk) 19 IV 1937
9. + A. Deschrevel : «Het orgel in de O.-L.-Vrouwkerk te Kortrijk»,
in *Handelingen v.d. Kon. Geschied- & Oudheidkundige Kring
van Kortrijk, deel XXXI, 1959-60*
+ archivalia (medegedeeld door de heer Gabriël Loncke).

1. KRUIBEKE

2. parochiekerk O. L. Vrouw
3. Pieter van Peteghem, als assistent of voor rekening van J.-B. Forceville
4. & 5. ?
nota : volgens een bewaard contract plaatste Forceville in Krui-
beke een orgel in 1694 (!)
9. GREG, 193 : *A la mort de son maître vers 1732* (= Forceville, die
in werkelijkheid in 1739 stierf), *Pierre* (= Van Peteghem) *conti-
nua les affaires avec la veuve, et c'est sous sa direction qu'on plaça
les orgues à ..., et à Cruybeke.*

1. KRUISSHOUTEM

2. parochiekerk Sint-Eligius
3. Pieter van Peteghem
4. 1753-54
5. nieuw orgel
6. 1 klav., C.D - c''', 14 (+ 3) reg., 1150 gulden
7. *nota* : Het orgel dat zich thans te Kruishoutem bevindt is ver-
moedelijk niet meer het orgel uit 1753, doch een ander Van
Peteghem-orgel, nl. dat uit de voormalige St-Adriaansabdij van
Geraardsbergen (zie onder GERAARDSBERGEN, abdij). Het
huidig orgel te Kruishoutem is beschermd, K.B. 27 V 1975
9. betreffende het orgel van 1753 :
+ GREG, 196 : *Cruyshoutem, 1754, 16 reg., fl. 1150; ...*
+ J.-P. Félix : «Drie contracten voor Van Peteghem-orgels in
de streek van Ronse», in *Annalen v.d. Geschied- en Oudheid-
kundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde, XXLLI,
1972, zie blz. 63-64.*

1. LAARNE

2. parochiekerk Sint-Macharius
3. Pieter van Peteghem & zoon Lambert-Benoit
4. 1777
5. renovatie (orgel N. Langlez, 1672)
7. — 19de e., herstellingen door Pierre van Peteghem (zie GREG,
202)
— 1981-82, gerestaureerd door firma Verschuere (Heythuyzen),
met behoud van oud pijpwerk.
8. K.B. (kerk) 25 VII 1942
9. GREG, 197 : *Laerne, 1777, orgue renouvelé qui était usé, 14 reg.,
fl. 500; ...*

1. LEDE

2. parochiekerk Sint-Martinus
3. Pieter van Peteghem & zoon Lambert-Benoit
4. 1775
5. renovatie (orgel Le Royer, 1643)
7. — 1781, herstellingen door Van Peteghem
— 1952, totale transformatie door firma Loncke;
een hoeveelheid V.P.-pijpwerk is nog aanwezig
8. K.B. (kerk) 23 VI 1960
9. + GREG, 197 : *Lede, 1775, 22 reg., 2 clav., renouvelé fl. 1200; ...*
+ Fl. van der Mueren : «Het orgel in de Nederlanden», Brussel,
1931, blz. 268-269.

1. LEEFDAAL

2. parochiekerk Sint-Lambertus
3. Pieter van Peteghem en zonen
4. 1783

5. plaatsing van een occasie-orgel
(zie onder MECHELEN, priorij van Muizen)
7. fragmentarisch bewaard
8. K.B. (orgel) 23 I 1981
9. + GREG, 198 : *Leefdael, ...*
+ S. De Cock : «Historisch overzicht van de orgels van Leefdaal»,
in *Meded. v.d. Geschied- & Oudheidkundige Kring voor Leuven
en omgeving, 1974, 3-4de afl., deel XIV.*

1. LEMBEKE (arr. Eeklo)

2. parochiekerk Sint-Gillis
3. Pieter van Peteghem & zoon Lambert-Benoit
4. te situeren tussen 1775 en 1780
5. nieuw orgel
6. *nota* : een ontwerp-tekening voor het orgelbuffet is bewaard
7. — transformaties — 1865, Ch. Anneessens
— 1894, J. Deprez
— 1912, gebr. Reygaert
— er is ongeveer niets meer bewaard van het V.P.-instrument
9. GREG, 198 : onder werken van «Lamb. Van Peteghem et père» :
Lembeke, 16 reg., fl. 1000; ...

1. LEUVEN, abdij De Wyngaerd

2. cisterciënzerinnenabdij «O. L. Vrouw van de Wyngaerd»; gesup-
primeerd in 1798, kerk afgebroken
3. Pieter van Peteghem
4. ?
5. herstelling (orgel H. Goltfus, 1649)
7. verdwenen, wsch. in 1798
9. GREG, 117 : *Orgues connus de Goltfus : ...*
*Orgue à l'abbaye des religieux nommée De Wyngaert, restauré par
P. Van Peteghem.*

1. LEUVEN, H. Geestcollege

2. kapel van het H. Geestcollege of «Groot College» (Universiteit);
was gelegen in de Naamse straat; vernield in 1944
3. Pieter van Peteghem en zonen
4. 1786-87
5. nieuw orgel
7. In 1804 aangekocht door het kerkbestuur van de St-Kwintenskerk
te Leuven, en in die kerk geplaatst door A. Rochet.
Het huidig orgel in de Leuvense St-Kwintenskerk bevat nog V.P.-
materiaal, dat echter eerder verwijst naar de 19de-eeuwse V.P.-
bouwwijzen dan naar 18de-eeuwse.
8. De Leuvense St-Kwintenskerk is beschermd, K.B. 19 IV 1937
9. + GREG, 197 : *1786, Louvain (grand collège), fl. 1500; ...*
+ ORGELK. 1987, 2 : rubriek Bouwstenen (Aeg. Fr. van Pete-
ghem vermeldt in een brief aan de pastoor te O. L. Vrouw
Waver dat hij dit orgel zal plaatsen in 1786)
+ kerkarchief Leuven St-Kwinten (meded. J.-P. Félix).

1. LEUVEN, Pauscollege

2. kapel van het Pauscollege (Universiteit), op de Hogeschoolplaats;
afgeschafte eind 18de e.
3. Pieter van Peteghem en zonen
4. 1784
5. nieuw orgel

7. na de sluiting van het college zou het orgel gedemonteerd zijn door J. Smets; over de verdere bestemming is niets bekend
9. + GREG, 197 : 1784, *Louvain, collège St-Paul, fl. 2200, expertisé par M. Van den Gheyn*; ...
(nota : Gregoir bedoelt hoogstwaarschijnlijk Paus-college)
- + GREG, 200 (in de werklijst van Aeg. Fr. van Peteghem) : *Louvain, collège du Pape, 2 clav., 21 reg., fl. 2200*; ...

1. LEUVEN, Hollands college

2. kapel van het Hollands college (Universiteit), op het Damiaanplein; thans school (Paridaens-instituut)
3. Pieter van Peteghem en zonen
(contract ondertekend door Aeg. Fr. van Peteghem)
4. 1772
5. nieuw orgel
6. 1 klav., C.D - d'''; 10 (+2) reg.; prijs 700 gulden Brab.
nota : In de archieftekst staat *Een clauwier ... synde de geheele thoonen van sweert hebben haudt ende de alfve van wit been* (zie onze opmerking onder GERAARDSBERGEN, Hospitaal)
7. — onderhoud door J. Smets
— ca. 1870, nieuw instrument (in de oude kast) door P. Schyven/Brussel
9. + GREG, 198 : *Louvain (collège hollandais 1772)*, ...
+ J.-P. Félix : «Het Aeg.-F. Van Peteghemorgel in het voormalig Hollands college te Leuven», in *Meded. v.d. Geschied- & Oudheidkundige Kring voor Leuven en omgeving*, deel XII, 1972, afl. 3-4, blz. 208-219.

1. LIEDEKERKE

2. parochiekerk Sint-Niklaas
3. Pieter van Peteghem
nota : In de archiefteksten aangaande de bouw van het nieuw orgel te Denderleeuw, 1767-68, verwijst P. van Peteghem naar een orgel te Liedekerke (men mag aannemen dat hij naar eigen werk refereert).
4. vóór 1767
5. nieuw (?) orgel
6. 1 klav., C.D - c'''; 9 (+3) reg.; 700 gulden
7. In het nieuw Van Bever-orgel, 1907, is een kleine hoeveelheid oud pijpwerk gebruikt, die aan Van Peteghem toe te schrijven is.
9. INVENT II, a; 211-214.

1. LIER, Begijnhof

2. kerk van het begijnhof Sint-Margaretha
3. Pieter van Peteghem en zonen
(uitgevoerd door Aeg.-Fr. V.P. ?)
4. 1785
5. grote revisie (orgel J. B. Forceville, 1723)
7. na diverse verbouwingen in de 19de e. en 20ste e. (Jos Stevens) is er maar weinig oud materiaal bewaard gebleven; ook het orgelbuffet is verbouwd
8. K.B. (kerk) 20 II 1939
9. + GREG, 108 : (werken van J. B. Forceville) *Lierre, béguinage. Un orgue à 2 clav., 22 reg. et péd. accr. ... Cet instrument a été restauré en 1785 par P. Van Peteghem*, ...
+ GREG, 197 : *Lierre (béguinage), restauré, fl. 450*; ...
+ GREG, 198 : *Lierre (béguinage) (1785)*, ...

1. LIER, St.-Pieterskapel

2. hulpkapel Sint-Pieter
uitgebrand in 1914; gereconstrueerd
3. Pieter van Peteghem en zonen
4. & 5. ?
7. vermoedelijk verloren in 1914, of vroeger
9. GREG, 198 : *Lierre (chapelle St-Pierre)*.

1. LIER, klooster Vredenberg

2. Kapel v.d. Reguliere Kanunnikessen van St-Augustinus.
Klooster opgeheven in 1797. Verkocht en als katoenweverij gebruikt. In 1843 aangekocht door de stad Lier, en sedert 1855 is de kapel een schouwburg.
3. Pieter van Peteghem
4. na 1754 ?
nota : in 1754 was het oud orgel verkocht aan de parochiekerk in Schoten
9. GREG, 198 : *Lierre (abbaye Vredenberg)*, ...

1. LOCHRISTI

2. parochiekerk Sint-Niklaas
3. Pieter van Peteghem
4. 1763
5. grote herstelling (orgel Destrée & Bis, 1662)
7. — 1821, onderhoudsbeurt L. C. van Peteghem
— 1847, wijzigingen Pierre van Peteghem
— 1952, transformatie Jos. Loncke
8. K.B. (kerk) 27 V 1971
9. GREG, 196 : *Loochristy, 1763, 15 reg., réparations, (fl.) 400*; ...

1. LOENHOUT

2. parochiekerk Sint-Petrus & Paulus
3. Pieter van Peteghem en zoon (Lambert-Benoît)
4. 1780
5. renovatie ? (orgel J.-B. Forceville, 1683)
7. verwoest tijdens de tweede wereldoorlog
9. GREG, 198 : 1780, *Loenhout (Campine), 24 reg., 2 claviers et pédale*. (De twee daarna volgende zinnen zijn vermoedelijk commentaar van Gregoir zelf) *Cet instrument est orné d'un beau buffet, et se fait remarquer par sa douce harmonie. Le petit orgue, probablement très ancien, est usé. Il n'a que 4 octaves*. (Slaan deze laatste gegevens op een ander orgel in de kerk ?).

1. LOKEREN (1)

2. parochiekerk Sint-Laurentius
3. Pieter van Peteghem (?)
4. onderhoudswerk (orgel J.-B. Forceville, ca. 1715)
nota : «Le premier orgue que P. Van Peteghem entretenait...» cfr. Gregoir. Het moet gecontroleerd worden of deze gegevens juist zijn : volgens een beknopte historische nota zou het J. Th. Forceville geweest zijn die het orgel van zijn vader onderhield; verder was er nog werk door de orgelmaker(s) Delhaye; de Van Peteghems zouden pas vanaf 1763 te Lokeren gewerkt hebben. Of werkte V.P. sporadisch nog in opdracht voor de Forceville's ?
9. + GREG, 109 : *Le premier orgue que P. Van Peteghem entretenait lorsqu'il s'établit à Gand est celui de Lokeren*, ...
+ J. Van Winckel : «Orgelhistorie - Lokeren», in *De Praestant*, jg. XI, 1962, blz. 79-80.

1. LOKEREN (2)
2. parochiekerk Sint-Laurentius
3. Pieter & Lambert-Benoit van Peteghem
(misschien geplaatst door Aeg.-Fr. van Peteghem)
4. 1787
5. herstelling? renovatie? (orgel J.-B. Forceville, ca. 1715)
7. & 8. Het orgel (uitgez. de kast) werd in 1898 overgeplaatst naar Waasmunster, kerk St-Jan Baptist; aldaar beschermd, K.B. (orgel) 14 X 1975.
9. + GREG, 196 : ... *à la mort de P. Van Peteghem, on avait en construction les orgues à ... et Lokeren.*
+ GREG, 198 : *M. Van Peteghem a encore placé ou restauré les orgues' ..., Lokeren, ...*

1. LOTENHULLE

2. parochiekerk Heilig kruis
3. Pieter van Peteghem
4. 1757
5. nieuw orgel
7. integraal getransformeerd, in diverse fasen : L. Lovaert, 1857; J. Vergaert, 1874; L. Daem, 1919; J. Loncke, 1949; een 5-tal V.P.-registers is bewaard
9. + GREG, 196 : *Lootenhulle, 1757, 14 reg.; ...*
+ GREG, 143 : *LOVAERT ... Il a en 1857 amélioré l'orgue à Lootenhulle, construit en 1757 par P. Van Peteghem.*

Bouwstenen

Overeenkomst tussen orgelmaker Louis (I) Delhaye en de cisterciënzerinnenabdij van Nieuwenbosch te Gent, voor de bouw van een orgel, 1713-15. (R.A.G., 173/466).

Tijdens archiefonderzoekingen naar het orgel in zijn parochiekerk, stootte de heer Th. Roels uit Berlare op een archieftekst die hem niet onmiddellijk aanbelangde, maar waarvan hij de waarde ten volle inschatte. Hij bezorgde ons een fotokopie van het archiefstuk, ter publicatie in *Bouwstenen*.

De heer Roels moge langs deze weg onze dank in ontvangst nemen.

— De orgelmaker in kwestie ondertekent hier nog «L. de la hayes», daar waar zijn nakomelingen gelijdelijk aan de ons meer vertrouwde schrijfvorm «Delhaye» aannemen; gemakshalve wordt er dan ook in de organologie meestal van de familie Delhaye gesproken.

— Een zopas afgestudeerde musicoloog, Gert Wuyts, heeft in 1989 gepoogd enige klaarheid te scheppen in de Delhaye-genealogie, met goed gevolg overigens.

De stamvader van dit orgelmakersgeslacht, geboren ca. 1675 en overleden midden 18de e., vestigde zich in 1698 te Gent; hij worde best voortaan als Louis I aangeduid.

Zijn zoon, geboren te Chièvres in 1696 en overleden in 1781, stichtte rond 1724 een tweede vestigingsplaats nl. te Antwerpen; hij moet logischerwijze als Louis II door de verdere geschiedschrijving gaan. Zijn zoon, geboren te Antwerpen in 1736, wordt dan Louis III : van deze is echter niet geweten of hij in het orgelambacht bedrijvig is geweest.

Tenslotte meent men het bestaan van een Louis IV te moeten aannemen, maar diens plaats in de stamboom kon nog niet met volle zekerheid bepaald worden (een neef van Louis II?).

— Enkele van de aan het slot weergegeven kwitanties zijn onderkend door Claire Brouet; zij was de echtgenote van Louis I.

— Dit contract bevat tamelijk veel bouwdetails : zo vernemen we dat o.m. de Doublette zou gemaakt worden met tinnen corpora maar met loden voeten. Deze praktijk is typerend voor de Noordfranse 17de & 18de-eeuwse orgelbouw; hiermee kan het vermoeden dat Louis I Delhaye uit Frankrijk afkomstig was versterkt worden. (Ook J.-B. Forceville, uit Sint-Omaars, paste deze bouwwijze toe; zijn leerling Pieter van Peteghem soms ook).

P. R.

projet d'orgue

- 1 *Une montre d'etaing d'angleterre tres proprement poly et bruny, laquelle montre serat le prestant et raisonnerat en quatre pieds : les tuyaux en la toureille du meillieu seront cependant de sept pieds de france ou plus sil est necessaire pour faire paroistre l'orgue.*
- 2 *Un huit pied ouvert de bon bois : et le dessus d'etoffe raisonnant a huit pieds —*
- 3 *Un bourdon de quatre pieds bouché resonnant a huit pieds : la première octave serat faite de bon bois, et le reste de dessus serat fait d'etoffe.*
- 4 *Un grand cornet compose de cinq jeux sur chaque touche, scavoir un bourdon a cheminee resonnant a huit pieds; un prestant a quatre pieds; un nazard resonnant a la quinte du prestant, une doublette resonnant a l'octave du prestant; une tierce resonnant a la tierce de la doublette. le tout d'etoffe — Commencerat en C sol ut, mellieu du clavier, et finirat en C*

sol ut en haut, eleve dessus du sommier, et parlerat par portevent —

5 Une flutte bouchée a cheminee raisonnante a l'octave du bourdon. d'etoffe

6 Un nazard a fuze resonnant a la quinte du prestant d'etoffe

7 Une doublette d'estaing monté sur pied detoffe resonnant a l'octave du prestant —

8 Une tierce resonnante a la tierce de la doublette d'etoffe

9 Un flajole resonnant a l'octave de la doublette detoffe —

10 Une furnitur de tros tuyaux sur chacqe touche recoupé comme il appartient — le corps d'Etain monté sur pied d'Ettoffe

11 Un Cymballe de deux tuyaux sur chacq touche recoupé dans bel accords de la furniture, le corps d'Etain monté sur pieds d'Ettoffe

Les jeux specifiés cy dessus sont les jeux de mutation - composent (laatste letters geschrap) le plein jeu et plusieurs autres —

12 Une trompette resonnant a huit pieds, le corps d Etain monté sur pieds d'Ettoffe, les anges & languettes de cuivre, noyaux de plomb & razette de fer —

13 Un Claron resonnant à quatre pied d Etaing montés sur pied d'Ettoffe ange languette etc comme a la trompette

14 Une voix humaine resonnant a huit pieds d Etain montes sur pied d Ettoffe anges et languette comme cy dessus

15 Un tremblant Royal, et un doux et un rosignol —

(vervolgens twee lijnen doorstreept, bijna niet meer leesbaar : «Le fait que la susdite orgue & sommier consistent»

pour le positif

1 il y aurat un bourdon de bois

2 un prestant d Etaing en montre

3 une doublette

4 une furniture

5 une tierce

6 un nazard

7 une flutte

(n de marge, achter 1 - 7 :)

les neuf jeux cy marque du positif

devront corespondre a ceux de la grande

orgue : tant en taille qu en raisonance &

8 Un larigot — si l'on juge a propos — le laisser indifferant

9 Un cromhorne raisonnant a huit pied d Etaing — monte sur pied d Ettoffe : anges languettes de cuivre etc comme a la trompette de l'orgue —

10 Un tremblant doux

sommier — faire pour les deux susdittes orgues (geschrap : deux) chacun sommiers consistant en quarante huit gravures avec les registres des jeux marques cy dessus, capables et suffissant de bien faire sonner tout les jeux ensemble et separement sans cornement, emprun ny alteration qui seront mis sur le dit sommier : qui serat garny de toutes les souppapes, laye, boursette, chappes, faux sommier poste et resort necessaire — etc abregé — Deplus il serat fait un (geschrap) abrege garny de tous les batons, tourillons et vergettes pour acrocher le sommier au clavier.

clavier — Deplus is serat fait deux claviers bien propres consistants en quarante huit touchés, les dittes touches recouvertes d'os, et les fentes d'ebenne, garny de toutes leurs pivots, doux et facile a toucher Deplus il serat fait tous les batons çarrés avec toutes les pommes tourne d'un bois noires pour tirér les registres des jeux marques cy dessus : il serat aussi fait toutes les tirandes : accouplement necessaire pour faire mouvoir et jouer le dite orgues —

soufflets — Deplus il serat fait une soufflerie de trois soufflets garny de leurs goziers et soubpapes; les dits soufflets seront bien travailles de bois de chenes bien secq, les plis seront accouples avec du bon cuir et parchemin pour renforcer et maintenir les dits plis qui seront bien coles tant en dedant qu'en dehors pour que la ditte soufflerie soit bien estanche, garny de toutes ses pivots et solidement faite, bonne et suffisante pour (1 geschrap woord, onleesbaar) furnir a l'orgue — sans alteration.

portvent — Il serat fait tous les portevents de bon bois et bien rené, avec une boitte au tremblant bien et solidement colle et garny de cuire et parchemin aux ongles et coude necessaire pour conduire le vent de la soufflerie aux susdittes orgues : et seront bien estanches Deplus il serat fait tous les portevents de plomb pour conduire les vents du sommier aux tuyaux de la montre comme aussi aux tuyaux de la basse du bourdon et a d'autre jeux necessaires pour en degager le rengement des jeux —

a la disposition — Toutes les machines d'orgue seront bien arrangées, et d'une belle disposition (sic) facile et bien proprement faites tous les ouvrages en bois seront de bon bois de chesnes — tous les tuyaux de chasque jeux parleront tous bien et d'une bonne harmonie dans leur parlé et bien egal et tous les jeux seront bien d'accord suivant l'art de la facture d'orgue : au dire des visieurs (?) a choisir au nombre des trois pour estre recue par les dits vistieurs (?) pour avoir fait une bon orgue et avoir satisfait pleinement au condition cy dessus spécifiée — Deplus il faut scavoir que le dit sieur Lahaye n'entreprend pas seulement le corps de l'orgue : mais ensemble de faire et livrer a ses propre fraix le buffet suffissant pour y mettre les jeux cy spécifiés dessus tant pour la grande orgue que le positif et de poser le dit buffet a l'aggrement de Madame la Rev. de Abbessse de l'abbaye de Nieuembosch — et si le dit facteur vient a ne pas reussir son entreprise (ou pour mieux dire) a son orgue, il s'offre de la reprendre a ses propre fraix et depend. Deplus le dit facteur s'oblige d'entretenir la ditte orgue l'espace de deux ans. et le tout pour luy estre une fois paye la somme de trois mil et deux cent livre, argent courable etc.

icy le Contract

Madame la Rev. de Abbessse de Nieuembosch et les Dames Religieuses de la ditte Abbaye souhaitantes d'avoir une orgue dans leur eglise : et ayant veu le present projet a elle presente par le sieur de Lahaye maitre facteur d'orgues demeurant a Gand, elles ont consenti avec icelty : qu'il serat obligé de leurs construire la dit orgue suivant le projet cy devant : non seulement le corps de l'orgue mais aussi le buffet d'icelle qui serat fait de bon chesnes et solide : et suffissant pour y mettre les tuyaux sans qu'ils soyent nullement embarasses : et il le placerat dans leur eglise a l'agrement de Madame la Rev. de Abbessse de quoy le dit sieur Lahaye s'oblige de leurs faire une orgue comme il est specifie cy dessus sans que la ditte Rev. de Abbessse ny Dames Religieuses soyent obligées de luy furnir ou livrer aucune chose tant pour ce qui regarde le buffet que le corps de l'orgue, entreprennant les tout a ses propre fraix : moyennant a luy une fois payer la somme de trois mil et deux cent livres argent courant : et de le nourir pendant le tems qu'il accorderat la ditte orgue sans autre obligation de la part des Dames Abbesses

De volgende kwitanties zijn op hetzelfde stuk bijgeschreven :

Le sousigne a recue a boncompt trent livre de gros argen de change a gand le 6me aoust 1714 temoing Louwijs de la hayes — 30-0-0

Le sousigne a recue a compt du present acord la somme de quarant et deux livre de gros argent de change a gand le 11me octobre 1714 temoing Lowijs de la hayes — 42-0-0

Le soupsiné a receu d' a conte du present acord la somme de vingt uict livre de gros argen fort, fait a gand le 3 de novembre 1714 claire brouet femme de Louijs de la hayes — 28-0-0

encore receu a bon conte cinquante livre de gros argen de permissions le 28 novembre 1714 de par moy claire brouet femme de Louijs de la haye — 50-0-0

le 2de marche jay receu a bonconte la somme de cinquante livre de gros de permissions de par moy claire brouet femme de Louijs de la haye — 50-0-0

Le 8 d'avril jay receu cent fran courant a conte desus lorgles de par moy claire brouet

le 7me iuillette jai recue de Madame l'abbes la somme de cent francq temoin Louwijs de la hayes

Le sousigne cognoit avoir recue de Madame la Rev abbes de Nonembosshes la somme de cent et trent francq pour rest et pour entier paiement de l'ouvrage ci desust

Orgels van Vlaanderen

Onder deze titel werd enkele jaren geleden een reeks aangevat van plaatopnamen van gerestaureerde orgels in Vlaanderen.

De opnamen worden uitgegeven door RENE GAILLY International Productions, in samenwerking met het Bestuur voor Monumenten en Landschappen; de productieleiding berust bij E. Goedleven, inspecteur-generaal van het B.M.L.

Met de reeks «Orgels van Vlaanderen» wordt het rijke en verscheiden klankbeeld van Vlaamse historische orgels vastgelegd en gepubliceerd. De opnamen worden gemaakt telkens wanneer een of meerdere orgels op een verantwoorde, d.i. met in achtneming van alle vereisten van een hedendaagse monumentenzorg, gerestaureerd zijn.

De uitgevoerde literatuur wordt gekozen om alle mogelijkheden en de klankrijkdom van de historische instrumenten te demonstreren.

Voor de vertolking wordt voornamelijk beroep gedaan op Vlaamse organisten en in mate van het mogelijke wordt er plaats ingeruimd voor muziek van eigen bodem.

De opnamen worden alleen uitgegeven op Compact Disc met DDD-kwaliteit (d.w.z. dat zowel de opname als de montage volledig digitaal gebeuren). De speelduur bedraagt telkens meer dan 70 minuten.

Tot nu toe zijn de volgende opnamen gerealiseerd :

CD 88 800 : Het P. Schyven-orgel (1890) in de kathedraal te Antwerpen; S. Deriemacker speelt werk van J. Lemmens en C. Franck (o.m. 3 Chorals)

CD 88 801 : Het Van Peteghem-orgel (ca. 1790) te Semmerzake + Het Van Peteghem-orgel te Snt-Lievens-Houtem (1780). J. Verdin speelt werk van Anonymi, Boutmy, Van der Borght, Van den Gheyn, Raick, Kenis en Van Helmont.

CD 88 802 is gewijd aan twee orgels in de stad Gent :

— Het Van Peteghem-orgel (1847) in de kerk O. L. Vrouw & St.-Pieter (werk van Albrechtsberger, Rodriguez, Boëly en Fétis)

— Het P. Schyven-orgel (1894) in de kerk van de Onge-schoeide Karmelieten (werk van Czerny, Depuydt, Looft en Liszt);

De organist is J. Huys.

CD 88 803 : — Het orgel van C. Penceler (1723) te Balen en — Het Van Peteghem-orgel (1777) te Zele

worden eveneens bespeeld door J. Huys met werk van Mare-schall, Speth en Pachelbel (te Balen) en 4 Sonaten van C. Ph. E. Bach (te Zele).

CD 88 804 : Het Cavaillé-Coll-orgel (1878) in Hasselt, kerk H. Hart (orgel afkomstig uit Jette, Dames du Sacré Cœur); J. van der Kooy speelt werk van Lemmens, Franck, Vierne, Saint-Saëns, Alain en Pierné.

CD 88 805 : Tienen, St.-Germanuskerk; in de orgelkast van 1493 was in 1671 een nieuw instrument gebouwd door J. Dekens; in 1988 werd dit orgel totaal gerenoveerd op kosten van de Tiense Suikerraffinaderij.

K. D'Hooghe vertolkt minder frequent gespeeld werk van J. S. Bach.

CD ... Er is een opname gepland op het P. Goltfus-orgel (1692) van de Begijnhofkerk in Leuven.

Naast de serie Orgels van Vlaanderen, loopt parallel een reeks over beiaarden in Vlaanderen, onder de titel «Zingende Torens». Hierin verschenen totnogtoe 4 CD's :

CD 88 901 : Beiaard van het Belfort te Gent; J. D'hollander (solo) en J. & G. D'hollander (vierhandig).

CD 88 902 : Beiaard van de kathedraal te Antwerpen; G. D'hollander.

CD 88 903 : De nieuwe beiaard in de kathedraal te Mechelen; voor de bespeling werd beroep gedaan op leraars aan de beiaardschool van Mechelen nl. J. D'hollander, C. van Ulft, E. Marien en G. D'hollander.

CD 88 904 : Beiaard van het Belfort te Brugge; A. Lombaert.

De CD's zijn te verkrijgen :

— in de gewone platenhandel;

— in de winkel van de Stichting Monumenten- & Landschapszorg (Bergstraat 72, 1000 Brussel).

Mededelingen

Tentoonstelling over orgels en hun bouwers

In museum Vleeshuis te Antwerpen gaat van 2 juni tot 30 september een tentoonstelling onder het motto «Het Orgel alle registers open». De samenstelling gebeurde door Gerard Pels, de vormgeving door Fabienne van Haelst en de coördinatie berustte bij Mevrouw J. Lambrechts-Douillez. Een verzorgde en aantrekkelijke folder deelt mede dat deze tentoonstelling tot stand kwam met de medewerking van de stad Antwerpen, van de Belgische federatie van Orgelbouwers, het 16de congres van de Int. Society of Organbuilders en van Metal-lurgie Hoboken. Ze gaat uit van de orgelbouw als kunstambacht en doorloopt de levenscyclus van het orgel.

Zij begint met de grote orgelbouwers, de voorontwerpen, de kontrak-ten en de ontwerpen. Bij de bouw worden al de voornaamste onder-delen van het oude orgel ontleed. Na de bouw volgt de plaatsing, de inwijding en het gebruik in de kerk.

«En aangezien orgels al eeuwenlang geplaatst en gebruikt worden, mag de tentoonstelling niet afsluiten, alvorens de registers «verval» en «restauratie» opengetrokken te hebben.

«Alle registers open» belooft inzage in alle aspecten en onderdelen van het orgel. Zij rafelt de onderdelen uiteen en voegt die opbouwend

weer samen. Zonder een inzage in al deze registers, zult u nooit weten hoe boeiend een orgel kan zijn». De tentoonstelling in museum Vleeshuis, Vleeshouwerstraat 38-40, 2000 Antwerpen, is elke dag geopend van 10 tot 17 uur ; gesloten op maandag.

Gerestaureerd Vermeulen-orgel

In de St.-Leonarduskerk te Molenbeersel werd het orgel, dat gebouwd is door Peter-Jan Vermeulen (1830-1910; vierde orgelbouwersgeneratie) in het jaar 1886, gerestaureerd door de firma Nagels-Nys. Het bezit 18 registers verdeeld over twee manualen en een aangehangen pedaal van 18 toetsen.

Smits-themanummer van het orgel

Het april-nummer 1990 van Het Orgel is gewijd aan de 19de-eeuwse Brabantse orgelmakers Smits. Het bevat een biografische schets, een beknopte bibliografie en een korte discografie, een bijdrage over de kerkmuziek rond de Smitsorgels, een werkljst van de orgelmakers Smits, uitgebreide besprekingen van negen gerestaureerde Smits-orgels en een bijdrage over de fronten van Smits. Het nummer telt 96 pagina's en 61 afbeeldingen, waarvan 2 in kleur. Het kost 16.— gulden en kan besteld worden bij het secretariaat van de NOV, Juliëttestraat 41, 3816 RB Amersfoort.

Zomeracademie Toulouse 25 juni - 7 juli 1990

Rond het orgeloeuvre van D. Buxtehude, J.-P. Sweelinck, de Franse klassieke muziek, C. Franck, J. Alain, M. Duruflé worden theoretische en praktische cursussen, orgelexcursie's en concerten gegeven door X. Darasse, M. Radulescu, J. Boyer, G. Laurens en J. W. Jansen.

Inlichtingen : Mme A.-M. Aubert, 22 Avenue Honoré-Serres, F-31000 Toulouse.

Festival Comminges 23 juli - 4 augustus 1990

A. Stricker geeft cursussen gewijd aan J.S. Bach, tijdgenoten en voorgangers. M. Chapuis behandelt het Franse klassieke repertoire. Rond beide onderwerpen worden diverse muziekwetenschappelijke lezingen gegeven.

Inlichtingen : Academie Internationale de Musique, F-31260 Mazeressur-Salat.

Internationale «Orgeltagung» Wenen 29 juli - 4 augustus '90

«De Gesellschaft der Orgelfreunde» organiseert dit jaar een samenkomst te Wenen van 29 tot 4 augustus.

Concerten en orgelexcursies zullen de Weense orgelcultuur glans geven.

Inlichtingen : «Die Gesellschaft der Orgelfreunde» E.v. Eschleweg 36, D - Mengen-Ennetach.

Orgelacademie Porrentruy, 2-11 augustus 1990

Op het Jurgen Ahrend-orgel geeft Michael Radulescu een Bachcursus.

Inlichtingen : Fondation Pro Musica, BP 290, Ch - 2900 Porrentruy, Zwitserland.

Waals orgelseminarie, Herve, 18-26 augustus 1990

Het volgende Waals orgelseminarie zal gewijd zijn aan orgel- en virginaal muziek uit de Nederlanden in de 17de eeuw.

Jacques van Oortmerssen geeft cursus over J. P. Sweelinck, Charles Koenig behandelt de muziek van J. Bull en P. Philips en Jean Ferrard zal de muziek van Pieter Cornet nader toelichten.

De orgels van Bolland (St.-Appolinaire), van Clermont-sur-Berwinne, en van Herve (St.-Jean-Baptiste) zullen hierbij bespeeld worden.

3de Int. orgelconcours Odense, 30 augustus - 7 september 1990

Op drie verschillende Marcussenorgels te Odense zullen de drie proeven van deze internationale orgelconcours gespeeld worden.

Inlichtingen : Internationaal Organ Competition, Laessogade 74 DK - 5230 Odense.

Int. meesterkursus Millstatt september 1990

Van 3 tot 7 september geeft G. Litaize cursus over historische en nieuwere Franse orgelmuziek. Van 11 tot 15 september behandelt M. Schneider werk van Buxtehude, Bach en Reger.

Inlichtingen : Sekretariat der Int. Musikwochen Millstatt, Stiftsgebäude, A - 9872 Millstatt.

Internationale Orgeldagen Rijnstreek

In de St.-Stevenskerk te Nijmegen heeft van 12 tot 15 september 1990 de 13de internationale orgelconcours plaats.

Het L. König-orgel van 1776 te Nijmegen is het centrum van dit internationaal concours.

Inlichtingen : W. Zijlstra, Kleine omloop 7, 6871 TC Renkum, Nederland.

C. Franck en het Franse orgel in de 19de eeuw 27-29 september 1990

Te Bühl-Baden worden van 27 tot 29 september interpretatiecursussen, concerten en voordrachten gegeven door Daniel Roth, Hermann J. Busch e.a.

Inlichtingen : Christoph Grohmann, Ignaz-Jaspers-Strasse 38, D - 4830 Gütersloh.

Oostenrijkse orgelbarok 12 - 14 oktober 1990

Tijdens dit orgelseminarie te Deubach bij Augsburg wordt werk van Froberger, Poglietti, Muffat, Mozart/Eberlin en Richter behandeld op het orgel van Balthasar Freiwiss 1754 te Irsee bij Kaufbeuren. R. Götz is de cursusleider.

Inlichtingen : Studio XVII Augsburg, Am Mühlanger 16; D - 8901 Deubach bei Augsburg.

VIIIste Zwitsers orgelconcours, 15-18 oktober 1990

Het 8ste Zwitsers orgelconcours is een «concours Jehan Alain».

Het concours, maximum 12 kandidaten worden geselecteerd, wordt

aangevuld met interpretatiecursussen, gegeven door Helga Schauerte en Pierre Segond.

Jury : de voormelde cursusleiders en Guy Bovet.

Inlichtingen : Concours Suisse de l'Orgue, CH - 1323 Romainmôtier.

Int. orgelconcours Carouge 15 - 21 oktober 1990

Een internationaal orgel- en improvisatieconcours wordt voor de eerste maal georganiseerd te Carouge, Zwitserland.

Het Franse orgelrepertoire staat centraal.

Programma : J. S. Bach : Prel. & Fuga in Es BWV 552 en Aria in F BWV 587. J. Titelouse : een hymne of een Magnificat. Een keuze van 15 minuten muziek uit de Franse klassieke periode. A.P.F. Boëly : Prel. & Fuga in Bes. C. Franck : Prélude, fugue et variation en een koraal. L. Vierne : een scherzo. J. Alain : Variations sur un thème de Cl. Jannequin of Litanies. O. Messiaen of een ander modern componist, 15 minuten. Een improvisatie van 5 tot 8 minuten op een Frans volkslied.

Inlichtingen : Mairie de Carouge, secrétariat du Concours d'orgue, Place du Marché 14, S-1227 Carouge.

Studiedagen rondom Cesar Franck en het Franse romantische orgel

Van 17 tot 19 oktober 1990 hebben deze studiedagen plaats in de kathedrale basiliek Sint Bavo te Haarlem.

Voorafgaande aan het zesde Cesar Franck-concours in oktober 1991, en in zekere zin als voorbereiding daarop, organiseert de Stichting Kathedrale Basiliek Sint Bavo te Haarlem wederom studiedagen. Gedurende deze dagen zal de interpretatie van Francks orgelwerken uitvoerig behandeld worden door de beide docenten Bernard Bartelink en Kamiel D'Hooghe.

Arstistiek stelt het vertolken van Francks werken geheel eigen problemen, mede samenhangend met het specifieke orgeltype waarvoor ze zijn geschreven. Daardoor zijn deze composities in feite moeilijker te interpreteren dan vele meer op virtuositeit ingestelde werken.

Evenals de vorige keer zullen deze dagen zich uitsluitend concentreren op de grote orgelwerken van Cesar Franck. Met name : de Trois Chorals, de Trois Pièces en de Six Pièces.

Inlichtingen : Orgelstudiedagen, Pr. Willem Alexanderplein 26, 2012 KX Haarlem.

Klaas Bolt overleden

Klaas Bolt, organist aan de oude Bavokerk te Haarlem en ook in Vlaanderen zeer gewaardeerd als improvisator en als belangrijk orgelrestauratieadviseur, is overleden op 11 april 1990.

Old Organs of Princeton

Stephen Pinel, organist en archivaris van de «Organ Historical Society» schreef een goed gedocumenteerd en mooi uitgegeven boek over de nog jonge orgelgeschiedenis van Princeton.

Het betreft een historische kroniek en de vermelding van de orgels die in de stad Princeton werden geplaatst.

De publicatie bevat 146 bladzijden en is uitgegeven door de Boston Organ Club Chapter of the Organ Historical society Harrisville, New Hampshire.

III. INTERNATIONALE

ORGELTAGUNG

WINTERTHUR 23. — 28. SEPT. 1990

CÉSAR AUGUSTE FRANCK

(1822 — 1890)

15 Veranstaltungen als Orgel-, Sinfonie-, Kammermusik, Referate, Exkursion und Soirée Française. Stadtkirchenorgel von 1888 (E. F. Walcker)

Ausführende in den Konzerten: Marie-Claire Alain, Paris; Philippe Bender (Dirigent); Guy Bovet, Romainmôtier; Jean-Pierre Druey, (Dirigent); François Duchable (Klavier); Ursula Hauser, Wädenswil; Rudolf Meyer, Winterthur; Daniel Roth, Paris; Hansheinz Schneeberger, (Violine); Pierre Souvairan, (Klavier); Jean-Claude Zehnder, Basel

Ensembles: Kantorei der Stadtkirche Winterthur
Ripieno Kammerorchester Winterthur
Stadtorchester Winterthur

Referenten: Rudolf Bruhin, Basel; Xavier Darasse, Toulouse; Jean Ferrard, Brüssel; Urs Fischer, Männedorf; Arthur Godel, Basel; Georges Guibentif, Winterthur; Friedrich Jakob, Männedorf; Marie-Louise Jaquet-Langlais, Paris; Wolfgang Rehn, Männedorf; Robert Steiner, Winterthur; Peter Wegmann, Winterthur

Künstlerische Leitung: Rudolf Meyer, Winterthur

Informationen sind erhältlich bei:

III. Internationale Orgeltagung Winterthur 1990,
St. Georgenstrasse 5, CH-8400 Winterthur, Telefon 052 27 82 79
Anmeldeschluss: 17. August 1990

Agenda

JUNI :

- vr 8 20u30 *Leuven, Begijnhofkerk, Joris Verdin*
 zo 10 15u *Ninove, O.-L.-Vr.-Hemelvaartkerk, inhuldiging van het gerestaureerd orgel, Kristiaan Van Ingelgem*
 15u30 *Westerlo, Abdij van Tongerlo, Jong Orgeltaent*
 za 16 18u *Watervluit, O. L. Vrouwkerk, Paul Dinneweth*
 20u *Pulle, St.-Petrus & Pauluskerk, inspelng van het gerestaureerd Van Buecken-orgel, Kamiel D'Hooghe*
 zo 24 16u30 *Postel, Norbertijnerabdij, Kristiaan Van Ingelgem*

JULI :

- do 5 20u *Gent, St.-Baafskathedraal, Mario Duella (It.)*
 vr 6 20u30 *Brugge, St.-Salvatorskathedraal, Valentina Maria Baginska (P)*
 20u30 *Antwerpen, kathedraal, Stanislas Deriemaeker*
 zo 8 16u30 *Postel, Norbertijnerabdij, Marie-Ange Boost m.m.v. J. Van Mechelen, fluit*
 di 10 20u *Blankenberge, St.-Rochuskerk, Stanis Deriemaeker m.m.v. leerlingen uit de vioolklas*
 do 12 20u *Gent, St.-Baafskathedraal, Rino Rizzato (It)*
 20u30 *Veurne, St.-Walburgakerk, Edward De Geest*
 vr 13 20u30 *Brugge, St.-Salvatorskathedraal, Rino Rizzato (It)*
 20u30 *Antwerpen, kathedraal, Marie-Andrée Morisset-Balier (F)*
 do 19 20u *Gent, St.-Baafskathedraal, Frank Heye*
 vr 20 20u30 *Brugge, St.-Salvatorskathedraal, Jérôme Faucheur (F)*
 di 24 20u *Blankenberge, St.-Rochuskerk, Eugenius Branka (P) m.m.v. R. Vandommele, baryton*
 20u30 *Antwerpen, kathedraal, John Weaver (USA)*
 do 26 20u *Gent, St.-Baafskathedraal, Jean Wolfs (N)*
 20u30 *Veurne, St.-Walburgakerk, Jean Boyer (F)*
 vr 27 20u30 *Brugge, St.-Salvatorskathedraal, Chris Dubois*
 20u30 *Antwerpen, kathedraal, Jean Ferrard*
 zo 29 16u30 *Postel, Norbertijnerabdij, Johan Hermans*

AUGUSTUS :

- do 2 20u *Gent, St.-Baafskathedraal, Johannes Tusch (D)*
 vr 3 20u30 *Antwerpen, kathedraal, Bernard Focroule*
 zo 5 16u30 *Postel, Norbertijnerabdij, Joris Verdin*
 20u *Blankenberge, St.-Rochuskerk, Dirk Verschraegen m.m.v. M. Peire, blokfluit*
 do 9 20u *Gent, St.-Baafskathedraal, Karel Paukert (USA)*
 20u30 *Veurne, St.-Walburgakerk, Ferdinand Klinda (CSSR)*
 zo 12 20u *Blankenberge, St.-Rochuskerk, Dr Ferdinand Klinda (CSSR)*
 do 16 20u *Gent, St.-Baafskathedraal, Ferdinand Klinda (CSSR)*
 vr 17 20u *Hulst (Ned), St.-Willibrorduskerk, Edward De Geest*
 do 23 20u *Gent, St.-Baafskathedraal, Margreeth de Jong (N)*
 20u30 *Veurne, St.-Walburgakerk, Kamiel D'Hooghe*
 di 30 20u *Gent, St.-Baafskathedraal, Edward De Geest*

SEPTEMBER :

- zo 23 16u *Lombeek, O.-L.-Vrouwkerk, Eduard De Geest m.m.v. het Gents Madrigaalkoor o.l.v. J. Duyck*
 zo 30 16u *Lombeek, O.-L.-Vrouwkerk, Renny Syrier (NI) m.m.v. K. Vandevelde, zang*

Orgeltijdschriften

ARS ORGANI, Zeitschrift für das Orgelwesen, herausgegeben von der Gesellschaft der Orgelfreunde e.V.

38. Jg. Nr. 1 - maart 1990

E. Kooiman : *J. Lemmens, Ch.-M. Widor & die Französische Bach-tradition (II)*, H. Schauerte : *J. Alain «Postlude pour l'Office des Complies»*; R. Jaehn : *Therapie und ferne Erfüllung* : Karl May und die Orgel.

THE DIAPASON, An International Monthly Devoted to the Organ, the Harpsichord and Church Music.

81. Jg. - maart 1990

F. Speller : *From Dom Bedos to Cavallé-Coll at Saint-Denis.*

GREGORIUSBLAD, Tijdschrift ter Bevordering van Liturgische Muziek. Uitg. v.d. Ned. St.-Gregoriusvereniging.

Jg. 114, Nr. 1 - maart 1990

A. Vernooij : *Het gezongen Ordinarium en de vernieuwing van de liturgie*, Dr J. R. Luth & F. P. M. Jespers : *de zin van historische begeleidingspraktijk (Ned. Geref. protestantisme & kath. begeleidingspraktijk)*, P. Peeters : *De orgelbouw in de jaren negentig : dankzij of ondanks de eredienst ?*

CONNOISSANCE DE L'ORGUE, Revue de l'Association Française pour la Sauvegarde de l'Orgue Ancien.

Nr 71-72 - 1989 - Nr 3 & 4

J. M. Baffert : *L'Ancien orgue de la cathédrale d'Auxerre à Toucy.*
 P. Hardouin : *Buffets gothiques en France.*

ORGANIST & EREDIENST, Maandblad voor de Gereformeerde Organistenvereniging.

Nr. 5 - mei 1990

B. Wisgerhof : *Menselsohns orgel te Leipzig.*

L'ORGANISTE, Organe de l'Union Wallonne des organistes

Jg. 22, Nr. 1 - 1990

J. P. Félix : *L'Orgue Loret à l'Institut St.-Berthuin à Malonne;*
 E. Devos : *Les fondateurs de cloches au pays de Huy*

HET ORGEL, uitgave van de Nederlandse Organistenvereniging

86ste jg. april 1990 - Nr. 4

Themanummer over de orgelbouwers Smits (zie mededelingen).

L'ORGUE, Revue trimestrielle publiée par l'Association des Amis de l'Orgue.

Nr 42 - 1989 - II

Themanummer Pierre Cochereau

Nr 212

G. Niel : *l'Orgue de chœurs (Debierre 1896) de la cathédrale de Nantes. Entretien avec P. Pincemaille. J. Englebert-Marchal & H. Puig-Roget* : *Nadia Boulanger au Conservatoire américain de Fontainebleau.*

LA TRIBUNE DE L'ORGUE, Revue Suisse romande.

42ste Jg. - Nr. 1 - januari 1990

G. Bovet : *Traduction intégrale de la préface et des remarques de Francesco Correa de Araujo (verv.), Les voyages de Mr Ph. Fogg.*

Prullaria

Hier ging de fantasie voorgoed ten onder.
Maar reeds bewoog mijn wensen en mijn willen
gelijk een wiel in vaste gang bewogen,
die liefde, die beweegt en zon en sterren.

(XXXI/142-145)

- orgelverdriet wordt met graagte gecultiveerd in Limburg. Dichterlijk vertaald betekent dit bv. «ik ben verduiveld blij dat ik weer triestig ben».
- die puppe stoat
contekariohgs intonateurslatijn in Westvlaanderen voor : die pijp staat verkeerd.
- ziejdanie-onozelaerenaere
dat die puppe in den andren
zin gat bloast Westvlaams intonateurslatijn, om overduidelijk te maken aan een leerjongen of een collega, dat er entwat niet klopt.
- puppegalle heeft geen uitstaans met een pijp, noch met minister Galle.
Kortrijks voor kruiwagen, bv. een puppegalle vól contekariohgse puppen wók ne zwinnekeutel èt da gefabricerd ? !
- organologie stinkbommetje in onze musicologie.
- musicoloog
muziekjournalist wordt veelal muziekjournalist.
ontdekt :
«de voet van de pijp staat net boven de lade. Wanneer een register wordt getrokken, verschuift de sleeplade en de pijp krijgt wind langs ventielen of windkasten».
(D.S. dd 30/6/88, in het kader van het Fest. van Vlaanderen).

- Verantwoordelijke uitgever: Kamiel D'Hooghe
- Voor de inhoud van de ondertekende artikels zijn alleen de auteurs verantwoordelijk
- Drukkerij Van Geertruyen — Asse